

**„SVÉ BRÁNY LIBANONE OTEVŘI
– TVÉ CEDRY OHEŇ POHLTÍ!“**

**VZNIK A ÚSTAVNÍ VÝVOJ
LIBANONSKÉ REPUBLIKY**

**Zde bude doplněna
černobílá mapa**

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

**„SVÉ BRÁNY LIBANONE OTEVŘI
– TVÉ CEDRY OHEŇ POHLTÍ!“**

**VZNIK A ÚSTAVNÍ VÝVOJ
LIBANONSKÉ REPUBLIKY**

Karolína Hanzlová

Plzeň 2020

**"Své brány Libanovne otevři – tvé cedry oheň pohltí!"
Vznik a ústavní vývoj Libanonské republiky**

Karolína Hanzlová

Vydání publikace bylo schváleno Vědeckou redakcí
Západočeské univerzity v Plzni.

Tato kniha vznikla v rámci řešení interního projektu
ZČU SGS-2017-023 "Právo v běhu času 2".

Recenzenti:

prof. doc. JUDr. Karel Klíma, CSc. Dr. hab.
JUDr. Maxim Tomoszek, Ph.D.

Typografická úprava:

Jakub Pokorný

Vydala:

Západočeská univerzita v Plzni
Univerzitní 2732/8, 301 00 Plzeň

Vytiskl:

XXX

adresa XXX

První vydání, 110 stran

Pořadové číslo: XXXX, ediční číslo: 55-0XX-20

Plzeň 2020

ISBN 978-80-261-0XXX-X

© Západočeská univerzita v Plzni

Karolína Hanzlová

Obsah

1. Úvod	1
2. Historické okolnosti vzniku Libanonské republiky	7
2.1 Situace v regionu a politické uspořádání před 1. světovou válkou ..	7
2.1.1 Náboženské a etnické skupiny v Libanonu a vztahy mezi nimi	9
2.1.2 Libanonská správa v rámci Osmanské říše	11
2.2 Velký Libanon jako francouzský mandát	16
2.2.1 Poválečné uspořádání	16
2.2.2 Vztah Libanonu a Sýrie	19
2.2.3 Státní a veřejná správa	21
2.3 Vyhlášení Libanonské republiky 23. 5. 1926	22
3. Ústava 1926	25
3.1 Postavení Francie na území Libanonu před rokem 1926	25
3.2 Vznik Ústavy, úvodní ustanovení a francouzské prvky	27
3.3 Rozdělení moci	31
3.4 Forma vlády	32
3.5 Počátky republiky: pravomoci Francie a první novely Ústavy	33
3.5.1 Ústavní vývoj v letech 1926–1936	34
3.5.2 Kritický rok 1936	36
4. Politický vývoj mezi lety 1936–1945	39
4.1 Přítomnost evropských mocností v Libanonu během 2. světové války ..	39
4.2 Formální uznání nezávislosti a volby 1943	41
4.3 Národní pakt 1943	43
5. Konfesní princip organizace politických stran a jejich vliv na společenské dění	47
5.1 Volební systém	49

5.2	Faktory vedoucí k politické nestabilitě	50
5.2.1	První roky samostatné republiky (1943–1952)	51
5.2.2	Mezi Východem a Západem (1952–1958)	53
5.2.3	Ekonomický rozvoj a šihábismus (1958–1964)	56
5.2.4	Proměna politické scény (1964–1970)	59
5.2.5	Na pokraji občanské války (1970–1975)	61
5.3	Strany občanské války a jejich vzájemné vtahy	64
6.	Stabilizace a ústavní vývoj po skončení občanské války	69
6.1	Tá'ífská dohoda 1989 a její důsledky	69
6.1.1	Okolnosti uzavření Tá'ífské dohody	70
6.1.2	Ústavní změny	71
6.1.3	Zpětvzetí kontroly nad libanonským územím	77
7.	Politický vývoj po roce 1989 do současnosti	81
7.1	Důsledky přítomnosti izraelských a syrských jednotek	81
7.1.1	Izrael a Hizballáh v jižním Libanonu	81
7.1.2	Vliv Sýrie na poválečný vývoj	83
7.2	Politická krize 2005–2008 a Dohoda z Dauhá	85
7.2.1	Atentát a jeho důsledky	86
7.2.2	Červencová válka a následná krize	88
7.3	Strana Hizballáh: vznik a současná role v libanonské společnosti ..	90
7.4	Pokusy o politickou stabilizaci od roku 2010 do současnosti	91
8.	Závěr	97
	Resumé	99
	Prameny	101

1. Úvod

Libanonská republika není jednou z těch zemí Blízkého východu, jejichž aktuální dění patří k všeobecnému společenskému povědomí. Sociální a politické uspořádání tohoto státu v sobě nese příliš mnoho výstředních znaků, které není prakticky možné bez předchozí znalosti plně pochopit a docenit jejich význam. Jedná se o, v porovnání se svými blízkovýchodními sousedy, malou zemi s nesmírně rozmanitou populací a specifickým politickým systémem. Možná právě kvůli všem těmto faktorům není v české odborné, ani mediální sféře Libanonu poskytován dostatek prostoru. V odborném prostředí byla problematika tohoto státu dosud zpracována českými i zahraničními autory pouze partikulárně se zaměřením na zcela konkrétní téma či časové období. Vě většině případů je tak Libanon zkoumán z pohledu politicko-nábožensko-sociologického, avšak nikdy ne v kontextu právních norem či ústavního práva, tedy právního odvětví, které je pro existenci státu klíčové, a efektivně vystihuje podstatu právního systému a charakter státu i jeho společnosti.

Moje předchozí zkušenosti spojené s četnými návštěvami této země mě inspirovaly k sepsání diplomové práce pod názvem Vývoj libanonského ústavního práva, kterou jsem obhájila na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni v roce 2019, tato publikace je její rozšířenou a aktualizovanou verzí. Titulem je biblický citát ze starozákonní knihy Zachariáš, verš 11:4. Obsahem se jedná o eschatologické poselství, ve kterém Hospodin ruší svou smlouvu a falešnou jednotu lidu. Použití citátu jako názvu práce ovšem nevychází z obsahu biblické knihy samotné, jako spíše ze svého vyznění s ohledem na charakter Libanonu a jeho postavení v regionu v 19. a 20. století. Země byla, zejména jako součást provincie Sýrie a poté jako republika ve 40. a 50. letech,

skutečně považována za bránu mezi Západem a Východem, mezi Evropskou civilizací a Orientem. Nicméně součástí libanonské historie je i oheň konfliktů, které nejednou pohltily libanonské cedry – národní stromy představující symbol pospolitosti a soudržnosti jeho obyvatel.

„Konfesionalismus v Libanonu je stavem pramenícím z nedostatku jasné koncepce libanonského nacionalismu a zároveň i mechanismem pomáhajícím redukovat napětí mezi náboženskými sektami ve společnosti.“¹

„Křesťané v Libanonu mají komplex nebo strach z islámské reality, což je vede k tomu, že usilují o kontrolu nad úřadem prezidenta republiky a ostatními klíčovými pozicemi tohoto typu.“²

Oba dva tyto citáty se vyjadřují k typickým rysům libanonského ústavního práva, které tato publikace představí v jejich historických a politologických souvislostech, spolu s přehledem nejvýznamnějších právních předpisů, které tvoří ústavní právo Libanonské republiky od jejího vzniku až do současnosti, a objasní, jaké okolnosti vedly k jejich přijetí. Protože se Libanon v podstatě odjakživa nacházel ve sféře vlivu jiných státních útvarů, tak jejich působení ovlivnilo i podobu právního řádu. Publikace tedy rovněž uvádí, které státy přispěly k přijetí určitých právních předpisů, nebo se jinak podílely na jejich vzniku. A v důsledku je také poukázáno na nedostatky přijaté právní úpravy, případně nastíněno k jakým komplikacím by mohly v budoucnu vést. Upřímně tedy doufám, že tato publikace přinese nový pohled na toto téma z jiného úhlu a komplexněji, než jak je to doposud, a zároveň podnítl zájem o toto téma v akademické sféře.

¹ Yitzhak Nakash (NAKASH, Y. Reaching for Power: The Shia in the modern Arab world. Princeton. 2006).

² Muhhamad Husajn Fadlalláh (SOUEID, M. Islamic Unity and Political Change. Interview with Shaykh Muhammad Hussayn Fadlallah, Journal of Palestine Studies, 25/1, Autumn 1995).

Tato publikace je tak určena všem čtenářům, kteří projeví o dění v Libanonu zájem ať už jako odborníci z oborů práva, politologie či mezinárodních vztahů, nebo jako laičtí pozorovatelé událostí na Blízkém východě.

Vývoj ústavního práva představuji na základě chronologického sledu historických událostí, které vedly ke změnám, tak aby byla jasná jejich souvislost. Po úvodu tedy následuje kapitola, která pojednává o uspořádání v regionu před první světovou válkou a uvádí některé důležité události na území dnešního Libanonu, které souvisejí i s pozdějším vývojem. Prvním důležitým pramenem libanonského ústavního práva, ze kterého později vycházela úprava po vzniku republiky, byl Organický statut, který uspořádal vztahy na území Libanonu ještě v době Osmanské říše.

Druhá kapitola se dále zabývá poválečným uspořádáním, vznikem francouzského mandátu nad Velkým Libanonem, který zanikl v roce 1926 s počátkem Libanonské republiky.

V třetí kapitole se věnuji stěžejnímu prameni libanonského ústavního práva, tedy Ústavě z roku 1926. V této kapitole rozebírám jednotlivé články, jejich obsah a také vliv Francie na její podobu a pravomoci, kterými i po vzniku republiky disponovala a zasahovala tak do autonomie země. Změny Ústavy jsou potom uváděny v dalších kapitolách ve spojitosti s příslušným obdobím.

I po vzniku republiky a Ústavy měla ale stále hlavní slovo v zemi Francie, což způsobovalo sílící nespokojenost obyvatel. A i přesto, že došlo k pokusu uklidnit situaci v podobě francouzsko-libanonské Dohody o přátelství a spojení, selhala tato snaha na straně Francie, a k dalším nedošlo kvůli Druhé světové válce.

Druhá světová válka měla pro Libanon zásadní význam, jak popisují ve čtvrté kapitole, vzhledem k tomu, že si svou spoluprací s exilovou francouzskou vládou zajistila po skončení války příslib

nezávislosti na Francii, její dosažení ovšem neproběhlo bez komplikací. V samostatné podkapitole se také zabývám Národním paktem, významným pramenem ústavního práva, který souvisel se zrušením mandátu a zároveň politickým kompromisem mezi muslimy a křesťany.

Problematicke principu politického konfesionalismu, který je charakteristickým prvkem libanonské společnosti a politiky se věnuji v páté kapitole, zejména tedy specifickým rysům volebního systému a faktorům, které vedly k politické a společenské nestabilitě, jež v důsledku vyústily v dlouhou občanskou válku.

V práci se snažím vyhnout se samotné občanské válce, protože její průběh není pro tuto práci stěžejní a navíc je velice komplikovaný. Je především klíčové, jaké strany se jí zúčastnily, a jaký byl výsledek. Ukončení války je spojeno s dalším důležitým dokumentem – Táífskou dohodou, kterou rozebírám v samostatné kapitole. Opět se detailně zabývám jejím obsahem a důsledky jejího přijetí.

Poslední kapitola se věnuje období po uzavření Táífské dohody v roce 1989 až do současnosti. V této době došlo ke stažení vojsk Státu Izrael, který se do občanské války také zapojil, stejně jako Sýrie, která ovšem stát opustila až v souvislosti s tzv. Cedrovou revolucí v roce 2005, následované dalším obdobím politické nestability ukončené až Dohodou z Dauhá v roce 2008. Samostatnou podkapitolu věnuji politické straně Hizballáh, která je velice významným a kontroverzním politickým uskupením. Poslední podkapitola mé práce se věnuje snahám o stabilizaci v posledních přibližně 10 letech.

Překotné změny a nestabilita politického systému, v podobě dlouho trvající formace vlád, neschopnosti dosáhnout konsenzu v zásadních otázkách, nevyvážených poměrů sil, nepřímého

vměšování cizích států do vnitřních záležitostí značí, že ani řešení, které přinesla Dohoda, nedpovídá potřebám pro stabilizaci politického systému, i s ohledem na fakt, že princip politického konfesionalismu je stále jeho součástí, ačkoliv bylo jeho odstranění jednou ze zásadních výzev Dohody. Lze tedy očekávat, že pokud k takové změně nedojde, bude republika stále vystavena nerovnováze, která není z dlouhodobého hlediska udržitelná, zejména proto, že vláda není takto schopná plnit svou funkci a reagovat na potřeby společnosti. Jednou z výzev do budoucnosti je také nahrazení práva personálního statusu jednotným odvětvím občanského práva, a tím tak přispět k zamezení diskriminace určitých skupin obyvatel.

K dosažení cílů práce analyzuji a interpretuji prameny ústavního práva s pomocí pramenů historických k dosažení co největší komplexnosti, vzhledem k silné provázanosti historických, společenských a politických faktorů. Práce čerpá jak z pramenů primárních, tak pramenů sekundárních. V případě primárních pramenů se práce řídí dostupnými anglickými či francouzskými překlady originálů z odborných zdrojů. V neposlední řadě se práce opírá o výzkum, realizovaný na podzim roku 2018 na půdě Velvyslanectví České republiky v Bejrútu.

Při přepisu arabských termínů a jmen postupuji podle pravidel, kterými se ve svých publikacích řídí Prof. PhDr. Luboš Kropáček, CSc., (Duchovní cesty islámu, 2003), mimo jiné je dodržována asimilace členu „al“ u tzv. slunečních hlásek. V některých případech ovšem zachovávám úzus přepisu daného výrazu, zejména maronitských jmen, která jsou ovlivněna francouzštinou, či místních označení a upřednostňuji tak srozumitelnost nad lingvistickou korektností.

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu diplomové práce JUDr. Tomáši Pezlovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracovávání práce poskytl. Mé poděkování rovněž patří Mgr. Adéle Bahenské, Ph.D. a Mgr. Veronice Kramárekové, Ph.D. za poskytnutí doporučení týkajících se lingvistických aspektů práce.

2. Historické okolnosti vzniku Libanonské republiky

Libanonská republika se nachází v regionu Blízkého východu, dříve známém jako Levanta nebo Syropalestina. Její rozloha lehce přesahuje 10 000 km² a hranice na západě tvoří přibližně 200 km dlouhé pobřeží Středozemního moře, ze severu a východu sousedí ze Sýrií a na jihu se Státem Izrael. Její území je převážně tvořeno kopcovitou a hornatou krajinou – pohoří Libanon a Antilibanon, nížiny se nacházejí pouze při pobřeží a v údolí Biká³. Odjakživa se tento region nacházel ve sféře vlivu větších státních celků, které území buď úplně, nebo alespoň částečně ovládaly. Tato kapitola seznamuje s územím, kde se dnešní Libanonská republika nachází a pojednává o jejím přerodu z provincie Osmanské říše na francouzský mandát a jeho vnitřním uspořádání. Pro úplnost a politickou návaznost jsou zmíněny i nejdůležitější mezníky vývoje tohoto území z doby před Osmanským impériem.

2.1 Situace v regionu a politické uspořádání před 1. světovou válkou

Na přelomu 19. a 20. století je stále dominující mocností nad regionem Blízkého východu Osmanská říše, která se ovšem musí vyrovnávat s územními ztrátami i poklesem politického vlivu. V této době již ovládá pouze zlomek z území, které jí náleželo v době největšího rozmachu. Mimo jiné se jedná i o oblast Libanonu a jeho sousední regiony Palestinu, Damašek a Aleppo⁴.

³ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 4.

⁴ SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. s. 44.

Na tomto místě je třeba nastínit historický vývoj předmětného území a zásadní momenty, které zapříčinily sled dalších událostí odehrávajících se v Libanonu, starověkem počínaje. Tehdy území obývali Féničané, známí především pro svou zdatnost v rozvíjení námořního obchodu⁵. Jejich vojenská zdatnost ovšem nepředčila Perskou říši, která území uchvátila v 6. století př. n. l. Tato říše byla zničena Alexandrem Makedonským, po jehož smrti následovalo rozdělení dobytého území, kdy se Libanon stal součástí Seleukovské říše. V 1. století př. n. l. byla říše dobyta Římany, kteří z Libanonu a dalších území vytvořili římskou, později byzantskou provincii Sýrie. Mezi lety 634 a 641 n. l. o toto území usilovali Arabové, kteří jej nakonec získali, a od té doby byl Libanon jako součást provincie Sýrie prakticky až do roku 1918 pod správou islámských říší⁶.

První islámskou říší, která kontrolovala provincii Sýrie, byl Umajjevský chalífát, jehož vládce sídlil v nedalekém Damašku, následován Abbásovským chalífátem. Ten se od počátku 9. století potýkal se slábnoucí mocí panovníka spojenou se vznikem samostatných knížectví a království v rámci říše. Některé z těchto více či méně autonomních útvarů zasahovaly i na území severní a jižní Sýrie. Od 10. století kontroluje Sýrii, včetně Libanonu Fátimovský chalífát, ovšem na počátku 11. století přebírají kontrolu turkmenské klany a v roce 1086 se provincie stává součástí Seldžucké říše, jejíž místodržící sídlí v Aleppu. Po smrti místodržícího si území rozdělují jeho dva synové, jeden sídlí v Aleppu, druhý v Damašku a zůstávají věrni seldžuckému sultánovi vládnoucímu v Isfahánu. V roce 1183 obsazuje Aleppo zakladatel dynastie Ajjúbovců, který svrhl posledního Fátimovského chalífu v Káhiře a také bojoval v křížových výpravách. Po jeho smrti si vládu nad jednotlivými

⁵ Zajímavostí je, že dodnes se někteří obyvatelé Libanonu považují za potomky Féničanů.

⁶ Výjimku tvoří období křížových výprav mezi lety 1098–1219 a období mezi lety 969–1085.

syrskými regiony rozdělili členové dynastie, kteří požívali značné vnitřní autonomie vůči centrální vládě, která byla ukončena nájezdy Mongolů. Mezitím převzali moc v Káhiře Mamlúkové, kteří obnovili Abbásovský chalífát a ovládli i Sýrii. V roce 1379 se do té doby malé turecké knížectví v západní Anatolii stává Osmanským sultanátem a v roce 1516 dobývá i Sýrii⁷.

2.1.1 Náboženské a etnické skupiny v Libanonu a vztahy mezi nimi

Osmanská říše se v období svého územního rozmachu rozkládala v oblasti Iráku, Arábie, Sýrie i Egypta a její suzerenita se rozpínala podél pobřeží severní Afriky až do Maroka⁸. Není tedy divu, že jednou z charakteristických prvků říše byla značná heterogenost náboženských a etnických skupin a kulturní a politický pluralismus. V roce 1900 žilo na území říše více než 14 národnostních skupin rozdělených do náboženských společenství tzv. milletů⁹.

V Libanonu, potažmo v celé provincii Sýrie se tyto charakteristické prvky promítaly v tamější společnosti následovně. Centrální vláda v Istanbulu byla sice pokračovatelkou sunnitské větve islámu, ke které se klonila i většina populace říše, ale na území provincie Sýrie žili i příslušníci dalších náboženských komunit. Vztahy mezi těmito komunitami měly zásadní význam pro společenské a politické dění. Vliv na osud Libanonu měla i míra ochoty místních vládců podřídit se centrální moci a odvádět řádně daně. Tito vládcové používali titul šejch, emír či muqaddam a pocházeli tedy z nejmocnějších rodin¹⁰ náboženské komunity, která dané území

⁷ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 4–10.

⁸ Tamtéž. s. 10.

⁹ SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. s. 43–44.

¹⁰ Významnými drúzskými rodinami byly Tanúch, Ma'an, Arslan, Džunblát, některé jsou známé i v současnosti díky svému dlouhodobému působení na libanonské politické scéně. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 13–15.

ovládala a požívala politické i soudní pravomoci¹¹. K vládnoucí vrstvě libanonských emírů patřili především příslušníci drúzské komunity.¹² Ti obývali především jižní část Libanonu Džabal ʿÁmil, Šúf, Wádí at-Tajm a jižní části údolí Biká¹³. K části populace rovněž patřili šíité, především větev ithná ašaríja tzv. dvanáctníci, ti se soustředili v jižním Libanonu, BaʿIbaku, údolí Biká a Kasrúánu.¹⁴

Mezi lety 969 a 1085 ovládá Byzantská říše Antiochii a vyvíjí snahu kontrolovat údolí řeky Orontes¹⁵, ze kterého pod vlivem špatných vztahů s byzantskými křesťany odchází syrská křesťanská sekta maronitů, a usazuje se v severní části Libanonu v oblasti Akkar a Džabal Lubnán¹⁶. V krátkém období křížácké nadvlády¹⁷ maronité vstupují do unie s římskokatolickou církví, čímž dochází k postupné latinizaci komunity a navázání vztahů se západním světem¹⁸. Maronité představovali dlouhou dobu vrstvu obyvatel, která se soustředila pouze na řemeslnou výrobu a obchod spojený s hedvávím¹⁹. Pro místní vládcy představovalo udržování dobrých vztahů s maronity výhodné spojení, proto byla migrace

¹¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 4.

¹² Drúzové se původně oddělili od ismaelitů – šíitské větve islámu. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 11.

¹³ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 12. a 65.

¹⁴ Uvádí se přepisy Keserwán, Kisrawan, Kesrouane. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 13–14.

¹⁵ Ar. řeka al-Ásí.

¹⁶ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 11–13. V zahraniční literatuře Jabal Lubnan. Na tomto místě se mívá označení regionu v severozápadní části současného Libanonu, začátkem 19. století začal být název užíván pro celý pás území ležící mezi pobřežím středozemního moře a svahy pohoří Libanon. V tomto smyslu je v české literatuře užíván termín pohoří Libanon, Hora Libanon, Horský Libanon. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 66.

¹⁷ Viz poznámka 6, drúzové stály v křížových výpravách na straně muslimů – GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 296.

¹⁸ GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 193.

¹⁹ Tamtéž. s. 196.

maronitů ze severu a osídlování dalších koutů regionu, zejména centrální a jižní části Libanonu, podporována²⁰.

Ještě za vlády Mamlúkovců byly navíc vyslány turkmenské klany, reprezentující sunnitský islám, osídlit Kasrúán, aby tak spolu s migrujícími maronity přispěly k oslabení moci šítů žijících v této strategické oblasti, jež umožňovala přístup a kontrolu trasy vedoucí z Bejrútu do Damašku²¹.

2.1.2 Libanonská správa v rámci Osmanské říše

Osmané se tedy ve chvíli, kdy dobývají Sýrii a přejímají správu nad jejím územím, musí zorientovat v poměrně komplikovaných vztazích mezi skupinami obyvatel a boji mezi místními vládci. Po osmanských správních reformách se provincie Sýrie skládala ze 4 vilájetů²² a území současného Libanonu náleželo k vilájetu Tripolis a sanžakům Bejrút a Sidon, později v roce 1660 sloučené v nově vzniklém vilájetu Sidon²³. Míra autonomie těchto oblastí z velké části závisela na postavení místodržícího vilájetu a jeho vztahu s místním vládcem²⁴.

V období osmanské nadvlády se k moci dostali dva významní emíři, kteří na vrcholu své vlády kontrolovali téměř celé území současného Libanonu. Prvním z nich byl Fachr ad-Dín II.²⁵ z drúzské rodiny Maʿan, která původně pocházela z Šúfu. Po opakovaných a nakonec i úspěšných pokusech potlačit povstání vedená

²⁰ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 15, 67.

²¹ Tamtéž. s. 14.

²² Označení pro provincii jako stupeň správy dle administrativního rozdělení Osmanské říše – GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 26.

²³ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 63.

²⁴ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*, s. 51–54.

²⁵ Uvádí se i přepis Fachreddín, Fachruddín U moci 1590–1633. TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 5.

touto rodinou ustavila kolem roku 1590 Osmanská říše jejího člena místním vládcem²⁶, odpovědným za správu obou sanžaků. Fachr ad-Dín II. svou vládu ovšem rozšířil i do dalších regionů na jih – Džabal ʿAmil včetně měst Tyr a Akko, i na sever do Džabal Lubnán²⁷. Některými Libanonci je Fachr ad-Dín II. považován za zakladatele moderního libanonského státu, který napomohl otevření země, importu technologií, rozvoji obchodu s hedvábím a vlivu křesťanských misíí a náboženské tolerance²⁸. Období jeho vlády bývá také historiky označováno za „zlatý věk“ libanonského emirátu²⁹.

V roce 1697 přešla vláda z důvodu absence mužského dědice rodiny Maʿan na příbuzný rod Šihábovců pocházejících z jihovýchodní oblasti Wádí at-Tajm, jejíž členové na konci 18. století konvertovali od sunnitského islámu k maronitskému křesťanství³⁰. Druhým významným vládcem, který si zaslouží být zmíněn, a zároveň poslední z Šihábovců byl Bašír II.³¹, jemuž se podařilo ke spravovanému území opět připojit i Džabal Lubnán³². V tomto období se tedy na území Libanonu vytváří z důvodu dlouhodobé dezintegrace³³ relativně samostatný státní útvar, s ohledem na fakt, že emír není nazýván „emírem drúzů“, či „emírem Šúfu“, jak tomu bylo doposud, nýbrž „emírem Libanonu“. Takto byl titulován i na západě, jeho postavení bylo tedy zohledňováno

²⁶ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 15.

²⁷ Tamtéž. s. 66.

²⁸ Takto je vnímán především drúzskou částí libanonské populace. GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 297

²⁹ HAZRAN. Yusri. *Between Authenticity and Alienation: The Druzes and Lebanon's History*. s. 464.

³⁰ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 15.

³¹ U moci od roku 1788 do 1840. GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 298.

³² SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 68.

³³ Značně se prohlubovala s reformami sultána Selima III. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 46.

nejen na lokální úrovni³⁴. Odvrácenou stranu jeho vlády spojenou s násilnou likvidací svých protivníků signalizuje další titul „rudý emír“, kterým ho přezdívali jeho nepřátelé³⁵.

Již s počátkem 19. století docházelo ke zhoršování vztahů a to jak uvnitř maronitské a drúzské komunity, tak mezi maronity a drúzy navzájem. Během vlády Bašíra II. v 30. letech 19. století došlo k egyptskému tažení do Sýrie, kdy Muhammad Alí připojil provincii ke svým držávám. Bašír II. mu byl podřízeným vazalem a guvernérem oblasti se stal Ibrahím Paša³⁶. V této době došlo k prvnímu ozbrojenému konfliktu mezi maronity a drúzy charakterizovaném příslušností bojovníků k náboženské komunitě. Ve snaze potlačit drúzské povstání proti egyptské invazi se v roce 1838 Ibrahím Paša obrátil na Bašíra II., jehož syn stanul v čele křesťanské armády, která spolu s egyptskými jednotkami drúzské rebely porazila. Tento moment je některými historiky považován za zásadní událost, která podnítila ustavení konfesionalismu v Libanonu³⁷.

Politické napětí vyvolané egyptskou přítomností vyústilo v další otevřený konflikt v roce 1840, kdy se uskutečnilo velké protiegyptské povstání v Libanonu. V té době se snažili britští představitelé obrátit drúzy a Šihábovce proti Bašírovi II. a slibovali maronitům vytvoření autonomního emirátu³⁸.

Nakonec došlo k přímé intervenci západních mocností³⁹, egyptská vojska Libanon opustila, byla ukončena vláda Šihábovců,

³⁴ SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 68.

³⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 9.

³⁶ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*, s. 134.

³⁷ HAZRAN. Yusri. *Between Authenticity and Alienation: The Druzes and Lebanon's History*. s. 477–478.

³⁸ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí* s. 133–135.

³⁹ Každá z evropských velmocí podporovala jinou skupinu – Francie podporovala maronity, Rakousko katolíky, Rusko řecké ortodoxní křesťany, Velká Británie drúzy. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 199.

a v roce 1843 bylo pohoří Libanon rozděleno na dvě správní oblasti⁴⁰ – jižní drúzskou a severní maronitskou spravované každá prefektem, kteří podléhali nadřazenému guvernérovi v Bejrútu⁴¹. Cesta z Bejrútu do Damašku tvořila hranici mezi nimi⁴². Jedná se o historický okamžik, kdy se součástí správy v Libanonu poprvé stal princip politického konfesionalismu⁴³. Ani toto řešení ale nebylo uspokojující pro všechny strany a v následujících letech došlo k revizi správy. V obou oblastech byli jmenováni zástupci, jeden pro křesťany žijící na jihu a jeden pro drúzy žijící na severu a k oslabení moci feudálů byly vytvořeny rady v každé z nich⁴⁴.

I přes tato opatření došlo k dalšímu ještě většímu konfliktu v roce 1860, který vedl k zavraždění přibližně 11 000 místních křesťanů drúzy, a vyvolal násilí i v dalších částech Sýrie. Tyto události nezůstaly bez povšimnutí Francie, která se jako hlavní představitel Římskokatolické církve v Evropě považovala za ochránce maronitů. Její jednotky se vylodily v Bejrútu s úmyslem zakročit v drúzském Šúfu. Zároveň její představitelé iniciovali svolání konference v Bejrútu k projednání nového uspořádání pohoří Libanon. Výsledkem této konference bylo vydání Organického statutu⁴⁵ 9. 6. 1861, který zavedl nový způsob správy. Dvou správním oblastem nyní odpovídala jedna mutasarrifija⁴⁶ v čele

⁴⁰ Zvané kaymakate, lieutenancies, qa'imaqam, místodržitelství – SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 15.

⁴¹ Tento plán vypracoval rakouský kancléř Metternich – GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě* s. 300.

⁴² GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 199.

⁴³ GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. s. 198–199.

⁴⁴ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 199.

⁴⁵ Fr. *Reglement organique*, ar. An- Nizám al-Asásí, revidován v roce 1864. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 16.

⁴⁶ Jednalo se o privilegovaný autonomní sandžak. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 16.

Tedy stupeň správy dle administrativního rozdělení Osmanské říše. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 26.

První podstupeň vilájetu a její území se oproti dvěma původním zvětšilo, ale nepatřili do ní města Bejrút, Tripoli a Sidon – TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon* s. 41.

s osmanským křesťanským správcem⁴⁷ jmenovaným v Istanbulu se souhlasem evropských mocností⁴⁸. Území bylo dále rozděleno na 7 nižších správních jednotek a vznikla Administrativní rada, jejíž členy tvořili představitelé jednotlivých konfesí. Po úpravách v roce 1864 v ní zasedali 4 maronité, 3 drúzové, 2 řeckoortodoxní křesťané, 1 řeckokatolík, 1 sunnita a 1 šíita⁴⁹. Po mnoha staletích drúžské hegemonie v Libanonu se dostávají do popředí maronité, zatímco drúzové se stávají menšinou.

Tento způsob správy, který ukončil autonomii libanonského emirátu, na druhou stranu ovšem nepodřídil oblast přímo Istanbulu, přetrvával až do roku 1915, a zajistil v pohoří Libanon řádnou správu, sociální a obchodní rozvoj a probouzení arabské kultury. Zároveň začalo docházet k migraci obyvatel z venkova do měst, zejména do Bejrútu a dalších přímořských center⁵⁰, ale zároveň i do zámoří⁵¹. Na přelomu století tak již maronité svou přítomností ovládali Bejrút, Tripolí, Sidon, Týr a jejich přilehlé oblasti náležející do vilájetu Bejrút, který byl vytvořen v roce 1888 a zahrnoval většinu území původních vilájetů Tripolis a Sidon⁵² – a údolí Biká, které bylo součástí vilájetu Damašek⁵³.

⁴⁷ Prvním jmenovaným správcem byl arménský katolík z Istanbulu Dawúd Paša, který všestranně podporoval rozvoj v regionu. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 313.

⁴⁸ Těmito mocnostmi byly Velká Británie, Francie, Rusko, Rakousko, Prusko a Itálie. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 200.

⁴⁹ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 201. V tomto roce došlo k revizi, podle původního plánu to byli 2 představitelé z každé konfese.

⁵⁰ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 16–17. V roce 1840 žilo v Bejrútu 10 000 obyvatel, v roce 1863 už 70 000, v téže roce byla také dokončena silnice mezi Bejrútem a Damaškem budovaná francouzskou společností – GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 209–210. A v roce 1895 vznikla na stejné trase železnice. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 311.

⁵¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 47. Mezi rokem 1860 a první světovou válkou asi třetina obyvatel pohoří Libanon opustila zemi.

⁵² SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 64.

⁵³ Tamtéž. s. 26.

2.2 Velký Libanon jako francouzský mandát

2.2.1 Poválečné uspořádání

Po porážce Osmanské říše v První světové válce došlo na dělení jejího netureckého území mezi vítězné Spojence. Ovšem už během války uzavírala Velká Británie dohody o předmětném území s několika stranami a po prohře Centrálních mocností musela upřednostnit některé strany před druhými. V první řadě uzavřela již v roce 1916 tzv. Sykes-Picotovu dohodu s Francií, podle které měla Velké Británii připadnout větší část Mezopotámie a to vilájety Bagdád a Basra, dále jižní část vijáletů Bejrút, Damašek a Palestina se zamýšleným mezinárodním statutem. Francie pak podle dohody měla nárok na vijálety Mosul, Aleppo a severní část zmíněných vilájetů Bejrút a Damašek. Ve vnitrozemí Sýrie měl vzniknout nezávislý arabský státní útvar pod dohledem Francie. Už během posledních měsíců války, kdy Británie okupovala většinu Mezopotámie i Palestinu bylo nasnadě, že území bude rozděleno jinak.

Mezitím se Británie věnovala svým dalším spojencům, kterým přislíbila území rozpadající se říše. Byli jimi wahhábovský emír z Rijádu Ibn Saúd, šaríf Husajn z rodu Hášimovců vládnoucí v Mekce⁵⁴ a Světová sionistická organizace s požadavkem zřízení židovské národní domoviny⁵⁵. Několik měsíců před koncem války Velká Británie s pomocí jednotek šarífa Husajna vytlačila osmanské složky ze Sýrie a šarífův třetí syn Fajsal vstoupil do Damašku, kde jménem svého otce vytvořil arabskou vládu a později byl prohlášen králem Sýrie⁵⁶. Ve světle těchto událostí se Velká Británie a Francie dohodly na změnách původní dohody. Francie vyměnila vilájet Mosul za

⁵⁴ Komunikace s šarífem Husajnem a Velkou Británií dokládá tzv. MacMahonova korespondence.

⁵⁵ Balfourova deklarace.

⁵⁶ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 20–25.

většinový podíl v Turecké ropné společnosti, dále jí bylo přiděleno celé území od Eufratu až po Středozemní moře jako mandát Spojených národů. Velké Británii připadla celá Mezopotámie a jižní část vilájetů Damašek a Bejrút, později nazývané Palestina a Zajordánsko, a dále severní pásmo pouští Arabského poloostrova⁵⁷.

Mezitím probíhala jednání mezi Francií a představitelem maronitů patriarchou Eliášem Hoyekem, ale také mezi Fajsalem a Administrativní radou Libanonu. V dubnu roku 1919 vyhlásila tato rada nezávislost Libanonu jako demokratického zřízení se zajištěním práv menšin a svobody vyznání. Dohody mezi tehdejšími francouzským premiérem, kterým byl Georges Clemenceau, a Fajsalem vypadaly nadějně a pro existenci Libanonu pozitivně. Fajsal uznal nezávislost a územní celistvost v rámci francouzského mandátu. Mimo jiné se osud Libanonu snažily ovlivnit i jiné skupiny obyvatel, jako například šíité, kteří v dubnu roku 1920 vyhlásili v regionu Džabal ʿÁmil nezávislý kraj spojený se syrskou federací⁵⁸. Významný šíitský duchovní Šaraf ad-Dín Musáwí se snažil krátce po skončení války vyvolat odpor proti francouzské okupaci prostřednictvím fatwy, kterou vyzýval k džihádu proti Francouzům⁵⁹.

Na jaře roku 1920 se v San Remo konala konference, projednávající poválečné uspořádání na Blízkém východě. Rozhodujícími faktory pro rozdělování území byly především ropa a významné koridory. Ačkoliv tedy v Sýrii již kraloval Fajsal I., na základě Dohody ze San Remo se stalo její území, včetně Libanonu, francouzským mandátem⁶⁰. Nová francouzská vláda nedostála

⁵⁷ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 20–25.

⁵⁸ Tamtéž. s. 77–78.

⁵⁹ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 37.

⁶⁰ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 20–25. Oficiální udělení mandátu Radou Společnosti národů 24. 7. 1922. HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. *The American Journal of Comparative Law* s. 597.

závazků svých předchůdců, zabránila dalším jednáním mezi Faj-salem a Administrativní radou Libanonu, která byla rozpuštěna a její členové odsouzeni za korupci⁶¹. Následně Francie poslala své jednotky z Bejrútu do Sýrie a donutila Fajsala opustit zemi. Británie pak svému spojenci poskytla kompenzaci v podobě Iráckého království⁶².

Libanon byl tedy podle Dohody ze zmíněné konference součástí mandátu Spojených národů pod francouzskou správou, který měl oblast připravit na nezávislost. Situace na Blízkém východě se ale nepodobala tomu, co předcházelo vzniku států v Evropě. Obyvatelstvo mandátu nespojovalo žádné národní uvědomění⁶³, na základě kterého by vznikly národní státy. Vazby ve společnosti tvořily tradiční vztahy založené na loajalitě, které si ovšem mnohdy navzájem odporovaly. Jedinou skupinou, která uměla dát najevo své jasné a konzistentní požadavky, jež si uměla vyargumentovat, byli maronité, kterým byli Francouzi ochotni naslouchat a vyjít jim vstříc. Tímto požadavkem bylo vytvoření Velkého Libanonu – státu, v němž by si maronité vládli nezávisle na zbytku provincie Sýrie.⁶⁴ Již tehdy spatřovala Francie riziko v takovém uspořádání, vzhledem k tomu, že i když tvořili maronité v pohoří Libanon náboženskou většinu, v zamýšleném státě by i s ostatními s křesťany byli vůči muslimům v populační nevýhodě. I přesto na základě jejich požadavků vyhlásil francouzský Vysoký komisař generál Henri Gouraud v Bejrútu nařízením č. 318 ze dne 31. 8. 1920⁶⁵ s účinností 1. 9. 1920⁶⁶ na území bývalé libanonské

⁶¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 79.

⁶² SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 25.

⁶³ Kromě panarabismu.

⁶⁴ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 25–26.

⁶⁵ Ministry of Justice. Republic of Lebanon. *The Ministry*.

⁶⁶ Stalo se tak necelé čtyři měsíce po konferenci v San Remo a necelé dva měsíce po vyhnání krále Fajsala ze Sýrie. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 26.

mutasarrifji, a osmanských vilájetů, včetně přístavních měst, stát Velký Libanon⁶⁷.

2.2.2 Vztah Libanonu a Sýrie

V Sýrii čekal Francii stejný úkol jako v Libanonu – rozhodnout, jak s jejím územím naložit. Výsledkem bylo vytvoření čtyř státních útvarů podle regionálních a etnicko-náboženských faktorů a vznikl tak stát Aleppo, Damašek, Džabal Drúz a Alawitský stát. První dva v následujícím období vytvořili stát Sýrie, později Syrskou republiku, která anektovala zbylé dvě části⁶⁸.

Ačkoliv se protagonisté libanonské samostatnosti dovolávali existence starověkých civilizací a jejich historické kontinuity s Velkým Libanonem, z výše uvedených faktů je zřejmé, že Libanon vznikl uměle z vůle koloniálních evropských států, podobně jako jeho sousedé, ačkoliv byla jeho existence iniciována skupinou jeho obyvatel. A protože byl Libanon až do roku 1920 integrální součástí Sýrie, a i v následujících letech byly na administrativní úrovni stále silně spojeny, tak se vztah těchto dvou států stal významným předmětem politických diskuzí, které jsou aktuální i v současnosti.

Výrazným předmětem sporu ve vztahu k Sýrii byly zejména 4 bývalé osmanské správní oblasti⁶⁹, které byly původně syrské, a které byly k pohoří Libanon připojeny a tím daly vzniknout Velkému Libanonu, jehož rozloha byla ve výsledku přibližně třikrát větší než původní pohoří Libanon⁷⁰. Tyto oblasti měly populační převahu nad zbytkem území, byly ekonomicky samostatnější díky

⁶⁷ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 26–27.

⁶⁸ Tamtéž. s. 26.

⁶⁹ Hasbaja, Rašayja, Ba^ʿalbak, Akkar – TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 80.

⁷⁰ SKALNÍK, Petr. *Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti*. s. 60.

bohatším zdrojům a byly obývané především muslimy. S připojením přístavních měst k Velkému Libanonu přišly také velké finanční ztráty, protože tato města byla silně ekonomicky závislá na syrském vnitrozemí. Vznik státu Velký Libanon pod francouzským mandátem tak vyvolal odpor jak muslimské části obyvatelstva, a to nejen ve zmíněných anektovaných oblastech, tak i části křesťanské, protože ne všichni křesťané, potažmo maronité souhlasili s tímto uspořádáním. Mandátní správa byla kritizována z obou stran, muslimové navíc nesouhlasili s rozdělením Sýrie a požadovali znovu připojení nebo úplnou samostatnost, což vyjádřili i v prohlášení *Mémorandum de Protestation des Populations des Territoires Annexés* v roce 1921 a poukazovali na ekonomickou, finanční a správní diskriminaci. Naopak křesťané ve vytvoření vlastního státu spatřovali realizaci svého práva na sebeurčení. Ovšem ani křesťané nebyli jednotní a tak se ve společnosti vytvářely skupiny přívrženců, kteří prosazovali různé varianty správy a uspořádání. Bohaté a významné maronitské rodiny z Bejrútu a pohoří Libanon tvořili skupinu arabských federalistů, kteří podporovali myšlenku Arabského království v Damašku a nezávislého arabského státu. Mnoho řeckokatolických a ortodoxních křesťanů se přiklánělo k federálnímu uspořádání v rámci nezávislé Sýrie. Vyhranění zastánci protekcionismu požadovali připojení Libanonu přímo k Francii po vzoru Alžírsko. Umírněnější z nich volili alespoň ochranu před okolními arabskými zeměmi. Další skupina se hlásila k libanonské nezávislosti, a to jak na Francii, tak na Sýrii. Patřili k nim zejména členové Libanonské unie, která prosazovala nezávislost a neutralitu Libanonu již od počátku první světové války. Některé skupiny obyvatel byly spokojeni se stávající situací⁷¹.

Debata o tom, jaká by měla být finální podoba Libanonu, probíhala celých 15 let až do vzniku republiky. Předmětem diskuzí v tomto období byly zejména severní a jižní hranice. Už v roce

⁷¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 81–84.

1921 zvažovala Francie odloučení a znovu připojení přístavního města Tripoli k Sýrii, a později i regionů Akkar a Biká. Takový krok by křesťanům zajistil početní převahu nad muslimy a teoreticky tak přispěl k uklidnění situace v zemi. S modelem „Středního Libanonu“ či „Malého Libanonu“ by se ovšem Tripoli stalo syrským konkurentem Bejrútu, což bejrútská křesťanská buržoazie nemohla dovolit, a změna tak nebyla realizována⁷². Šíitská komunita podporovala spíše koncept Velkého Libanonu, protože připojení k Sýrii by pro ni znamenalo, že by se stala ještě slabší ohroženou menšinou⁷³.

Jižní hranice byla definitivně upravena v březnu roku 1923 na základě dohody Velké Británie a Francie, které předcházely i návrhy Světové sionistické organizace. Dle jejího návrhu by území Palestiny bývalo zahrnovalo i libanonský Týr a Džabal ‘Ámil a rovněž syrské oblasti⁷⁴.

Se vznikem Velkého Libanonu tak mělo dojít k realizaci maronitských představ o křesťanském útočišti či domovině na Blízkém východě. Realita ovšem ukázala, že žádný z navrhovaných plánů nedokáže tyto představy, zejména z ekonomických důvodů, plně uskutečnit, a že koexistence muslimů a křesťanů bude pro budoucí vývoj státu klíčová.

2.2.3 Státní a veřejná správa

Na tomto místě je třeba rozvést poznámku zmíněnou v předcházející podkapitole o administrativním uspořádání Velkého Libanonu. Se svým nynějším sousedem měl nový státní útvar ještě mnohé společné a to i v rámci správy obou území. Celé území někdejší provincie Sýrie bylo francouzským mandátem v čele

⁷² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 86.

⁷³ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 32.

⁷⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 86.

s francouzským Vysokým komisařem sídlícím v Bejrútu. Na území také platila stejná měna a celní správa⁷⁵. Vysoký komisař dále jmenoval Libanonského místodržícího, prvním byl Major Trabaud, stojící v čele moci výkonné, kterou dále tvořilo sedm direktorátů vedených řediteli a doplněnou francouzskými poradci. Vznikla nová patnáctičlenná Administrativní rada, která plnila především poradní funkci. Později se počet členů změnil na sedmáct. Podíl zastoupení jednotlivých konfesí navazoval na model uplatňovaný v mutasarrífiji, a na všech postech tak byli zvýhodněni křesťané. Stáli v čele pěti direktorátů a tvořili deset členů Administrativní rady. V roce 1922 byla Administrativní rada přetvořena nařízením č. 1307 na částečně volenou třicetičlennou Reprezentativní radu, která se skládala z šestnácti křesťanů, třinácti muslimů a jednoho protestanta považovaného za neutrálního člena⁷⁶. Území Velkého Libanonu bylo na základě reforem Vysokého komisaře Maurice Sarraila rozděleno na jedenáct krajů, a bylo usilováno o potlačení principu politického konfesionalismu⁷⁷. Rozhodnutím č. 2825 ze srpna roku 1924 bylo zakotveno libanonské občanství⁷⁸.

2.3 Vyhlášení Libanonské republiky 23. 5. 1926

Jak již bylo nastíněno výše, obyvatelé Libanonu se k existenci nového státního útvaru stavěli různě. Obecně jsou v zahraniční literatuře vymezeny dva velké proudy s protichůdnou představou označovány jako *Arabism* a *Lebanism*, nebo také arabský a libanonský nacionalismus, zjednodušeně řečeno se k první zmíněné hlásili muslimové a k druhé křesťané. Důsledkem soupeření obou

⁷⁵ SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 27.

⁷⁶ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 105.

⁷⁷ Tzv. muháfaza (gubernorát) TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 88.

⁷⁸ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 106.

táborů byl bojkot voleb a projednávání ústavy v letech 1922 a 1925 ze strany libanonských muslimů, což se projevilo i na návrhu ústavy, který bral v potaz převážně křesťanské vnímání libanonské entity⁷⁹. Na konci roku 1925 rozhodl Vysoký komisař Henry de Jouvenel o vypracování návrhu ústavy Reprezentativní radou s cílem dovršit tak vytvoření nového státu. Dne 16. 12. 1925 začalo projednávání návrhu, kterého se zprvu odmítli účastnit muslimští představitelé Reprezentativní rady, jejichž stanovisko sdíleli muslimové v několika městech a krajích. S určitými výhradami, které ovšem byly přehlíženy, nakonec svolili k účasti na rozpravách, které za necelý půlrok vedly k vytvoření finální podoby libanonské Ústavy a tak vytvoření Libanonské republiky 23. 5. 1926⁸⁰.

⁷⁹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 15–16.

⁸⁰ RONDOT, Pierre. Lebanese Institutions and Arab Nationalism. *Journal of Contemporary History*, s. 41. Účinnost od 24. 5. 1926. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 597.

3. Ústava 1926

Stěžejním pramenem ústavního práva Libanonu je bezesporu Ústava, jejímuž obsahu je věnována tato kapitola. Její vznik byl iniciován Francií jako mandátní mocí, která měla Libanon zdárně dovést k samostatnosti, a nepopíratelně se tak projevil její vliv na podobě textu Ústavy. Jak přesně k tomu došlo je představeno na následujících řádcích. Ústřední část kapitoly pojednává o struktuře Ústavy, rozdělení moci a formě vlády v ní zakotvené. Závěrem je poukázáno na pravomoci, které si Francie prostřednictvím Ústavy vůči Libanonu zajistila, a jaký to mělo vliv na ústavní vývoj státu v následujících deseti letech do uzavření Francouzsko-libanonské dohody. Stěžejním pramenem pro tuto kapitolu je samotný text Ústavy, lépe řečeno jeho nejnovější překlad do angličtiny z počátku roku 2019 z vydavatelství Oxford University Press. Ústava prošla deseti novelizacemi, které se dotkly téměř všech článků, a které jsou pro uvedení do historických a politologických souvislostí zmíněny na příslušných místech v dalších kapitolách.

3.1 Postavení Francie na území Libanonu před rokem 1926

Již dlouho před rozpadem Osmanské říše a vytvořením nových státních útvarů měla Francie v Levantě svoje zájmy, a jak bylo naznačeno výše, v devatenáctém století zasahovala i do vnitřních záležitostí slábnoucí Osmanské říše.

Zpočátku se jednalo o záležitosti zejména obchodního charakteru, kdy Francie získala silné postavení v dálkovém obchodě s Osmanskou říší v 16. století v podobě kapitulačních privilegií, která se vztahovala na levantské přístavy, mezi nimi i Bejrút a Tripolis. Obchodní styky byly realizovány zejména nemuslimským

obyvatelstvem říše a jejich předmětem byly především suroviny pro textilní a kožedělný průmysl⁸¹, s počátkem 20. století potom hlavně hedvábí, ve stejné době začala Francie na území provincie Sýrie investovat do výstavby infrastruktury⁸².

Ruku v ruce s obchodními záležitostmi šly zájmy politické, kterých se také týkaly zmíněné kapitulace, jednalo se zejména o výsady a imunity pro cizince, včetně vynětí z pravomoci místních soudů a práva domáhat se řízení u zvláštního konzulárního soudu⁸³.

Společnými protivníky obou zemí byly na mezinárodním poli Španělsko a Rakousko. V roce 1740 bylo do kapitulačních smluv zahrnuto i ustanovení, kterým byla Francie „uznána jako ochránce katolíků v Osmanské říši, jakož i práv a výsad katolické církve ve svatých místech“.⁸⁴ Tím získává Francie vliv kromě sféry obchodní a politické, i ve sféře nábožensko-ideologické. Vytvoření mandátů tak utvrdilo pozici Francie v Libanonu a světilo jí úplnou kontrolu nad osudem země.

Ačkoliv byly kapitulace zrušeny na sklonku existence Osmanské říše 8. 9. 1914, a následně bylo zrušení potvrzeno Laussanskou smlouvou v roce 1923⁸⁵, ustanovení mandátní smlouvy obnovila zmíněné konzulární soudy, které měly být později nahrazeny se vznikem nové soudní soustavy. Do jurisdikce těchto soudů spadaly případy, ve kterých alespoň na jedné straně vystupoval cizinec, bez ohledu na to, do jakého právního odvětví případ spadal⁸⁶. V čele takového soudu stál francouzský soudce, a pokud

⁸¹ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 20–25.

⁸² Tamtéž. s. 311.

⁸³ DARLING, Linda, T. „Capitulations.“ In *The Oxford Encyclopedia of the Islamic World*.

⁸⁴ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. s. 29.

⁸⁵ DARLING, Linda, T. „Capitulations.“ In *The Oxford Encyclopedia of the Islamic World*.

⁸⁶ Konzulární soudy byly tedy příslušné ve věcech občanskoprávních, obchodních, trestních i správních. GOADBY, F. M. *The Present Situation with Regard to the Privileges of Foreigners in the near East*. s. 270.

o to alespoň jedna strana na začátku soudního jednání požádala, zasedal soud převážně ve francouzském složení. Zastoupení státu před konzulárním soudem, stejně jako funkce soudního vykonavatele⁸⁷ a soudce vyšetřovatele v přípravném řízení v trestněprávních případech byla rovněž zastávána občanem Francouzské republiky⁸⁸.

Článek 5 mandátní smlouvy dále stanovil, že po zániku mandátu mají být dřívější privilegia a imunity znovu aplikovány, pakliže se jich dotčené státy⁸⁹ nevzdají.

3.2 Vznik Ústavy, úvodní ustanovení a francouzské prvky

Na základě čl. 1 mandátní smlouvy měla Francie činit kroky vedoucí k nezávislosti Libanonu. V souladu s tímto ustanovením a v souvislosti s probíhajícím povstáním v Sýrii inicioval tehdejší Vysoký komisař Maurice Serrail vytvoření komise, která by konzultovala podobu Organického statutu⁹⁰ jako předchůdce budoucí Ústavy s představiteli libanonských náboženských společností pomocí dotazníkového šetření. Celá akce ovšem nemohla mít očekávaný efekt, vzhledem k tomu, že velká část představitelů se účastnit nemohla, z důvodu negramotnosti, nebo nechtěla, s úmyslem vyjádřit svůj nesouhlas s autonomií Libanonu. Ti, kteří se účastnili, se vyslovili pro vytvoření republiky a prozatímní stanovení kvót pro obsazení parlamentu,

⁸⁷ GOADBY, F. M. *The Present Situation with Regard to the Privileges of Foreigners in the Near East*. s. 270. Tomuto soudnímu vykonavateli náležel výkon rozhodnutí ve všech právních odvětvích – v trestním právu se ovšem vztahoval jen na zaplacení pokuty.

⁸⁸ Tamtéž. s. 270.

⁸⁹ Těmito zeměmi byly státy Dohody První světové války.

⁹⁰ Tento dokument měl podle mandátní smlouvy vzniknout maximálně do tří let od vzniku mandátu. *French Mandate for Syria and the Lebanon. The American Journal of International Law*. s. 177.

ministerstev a státních úřadů. Tento požadavek se později promítl do obsahu čl. 12 Ústavy⁹¹.

V předcházející kapitole zmíněnou Ústavodárnou radu jmenovanou Vysokým komisařem tvořenou členy Reprezentativní rady, významnými občany, místními autoritami a právníky⁹², vedl Chebl Dammous⁹³, tajemníkem byl Michel Šíhá⁹⁴, který spatřoval ideální vzor pro Libanon v britské ústavním modelu⁹⁵. Mnohými autory je jeho role v přípravách návrhu Ústavy považována za klíčovou zejména z důvodu jeho blízkého kontaktu s Vysokým komisařem a libanonskými elitami⁹⁶. K dalším členům rady patřili např. Petro Trád, Umar Da'úq, Chálíd Šiháb, Jusúf Sálím, Chajr ad-Dín al-Adra,⁹⁷ podle tvrzení několika z nich byla úprava a redakce návrhu Ústavy v rukou právě Michela Šíhy, jehož podpis se i přímo nacházel pod několika články, zakotvujícími práva a povinnosti obyvatel.⁹⁸

Není tajemstvím, že podoba Ústavy byla od počátku primárně inspirována v té době platnou ústavou francouzské třetí republiky z roku 1875. Nepřímo byla také ovlivněna ústavami, které byly rovněž francouzským vzorem zasaženy, a to belgickou a egyptskou Ústavou z let 1830 a 1923⁹⁹. Tato inspirace francouzským

⁹¹ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 107. a *Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004*.

⁹² RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. *Journal of Contemporary History*. s. 41.

⁹³ Objevuje se také transkripce Šebl Dammúz.

⁹⁴ Objevuje se také transkripce Michel Shiha či Chiha.

⁹⁵ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 180.

⁹⁶ Byl také prezidentem bejrútské burzy, viceprezidentem obchodní komory a vlastníkem novin *Le Jour*. FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 108.

⁹⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon* s. 90. a FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 109.

⁹⁸ Konkrétně se jedná o články 6, 7, 8, 9. FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 109.

⁹⁹ HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. *The American Journal of Comparative Law*. s. 599.

rovnostářstvím a republikanismem se zřetelně promítla v článcích 7, 8, 9 a 12, které zakotvují práva a povinnosti občanů¹⁰⁰, konkrétně pak rovnost před zákonem a rovnost v občanských a politických právech a povinnostech (čl. 7)¹⁰¹, záruku osobní svobody a zásady *nullum crimen sine lege* a *nulla poena sine lege* (čl. 8), svobodu myšlení, náboženského vyznání a víry a právo svobodně projevovat své náboženství, aniž by byl rušen veřejný pořádek (čl. 9) a dále zákaz diskriminace v přijímání státních zaměstnanců (čl. 12)¹⁰².

Specifika skladby libanonské společnosti byla zohledněna v článcích 9, 10 a 95, které zaručují, že bude respektován systém práva personálního statusu a náboženské zájmy jednotlivce, bez ohledu na to, o jaké náboženství se jedná (čl. 9). Také zakotvují svobodné vzdělávání, za předpokladu, že nebude rušen veřejný pořádek, narušovány mravy a důstojnost náboženství či víry, a zajišťuje právo náboženských společností zakládat vlastní školská zařízení v případě, že vyhovují stanoveným obecným požadavkům (čl. 10)¹⁰³. Rovněž dočasně zabezpečují spravedlivé zastoupení náboženských společností na všech politických postech (čl. 95)¹⁰⁴. Tyto tři články jsou tedy všechny dotčeny principem politického konfesionalismu a prvky politicko-spoločenského uspořádání ještě z osmanské nadvlády.

¹⁰⁰ Převzato zejména z francouzské deklarace lidských práv. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 599.

¹⁰¹ Tento princip byl ve Francii zakotven od roku 1789. HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. s. 598.

¹⁰² FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 105. a Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

¹⁰³ Toto právo bylo zaktoveno i v čl. 8 mandátní smlouvy. French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law*. s. 179.

¹⁰⁴ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 105.

Posledně jmenované ustanovení bylo i předmětem významné diskuze mezi členy Ústavodárné rady ve chvíli, kdy se šíitský zástupce Subhí Hajdar vyslovil proti neurčité formulaci, ze které nebylo jasné, jak dlouho bude princip uplatňován. Kvóty pro obsazení politických funkcí většina komise, včetně Michela Šíhy, zprvu také nechtěla pro parlament přijmout, ovšem s přihlédnutím k tradici, jakou tento princip v té době již přes osmdesát let měl, přiznali, že takto rychlá změna by se na politické situaci neblaze projevila¹⁰⁵. Návrh byl tedy následně dne 19. 5. 1926 předložen představitelům mandátu a bez větší revize schválen¹⁰⁶.

Nutno podotknout, že zmíněné čl. 12 a 95 si do jisté míry odporují, vzhledem k tomu, že podle prvně uvedeného mají být státní zaměstnanci přijímáni jen na základě svých schopností, kdežto druhé ustanovení zaručuje spravedlivé zastoupení všech komunit, jedná se tedy o jiné kritérium, které ale, jak článek stanovuje, slouží k zajištění spravedlnosti a společenské harmonie¹⁰⁷. Vedle toho, tato ustanovení také kolidují s čl. 8 mandátní smlouvy, ve kterém se Francie zavázala, že k obyvatelům Libanonu bude přístupováno bez ohledu na rasu, jazyk či náboženství¹⁰⁸.

Další nesoulad se týká čl. 7, zajišťující rovnost všech občanů před zákonem, která je v následujících člancích potlačena principem politického konfesionalismu. Za zmínku stojí i fakt, že uplatňování práva personálního statusu zapříčiňuje v Libanonu diskriminaci žen, čímž je také nejen v rozporu s čl. 7 Ústavy, ale i s Všeobecnou deklarací lidských práv OSN¹⁰⁹.

¹⁰⁵ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 109–110.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 110.

¹⁰⁷ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 43.

¹⁰⁸ French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law*. s. 179.

¹⁰⁹ FARHA, Mark. *Stumbling Blocks to the Secularization of Personal Status Laws in the Lebanese Republic (1926–2013)*. s. 36–37.

Vedle zřízení Libanonské republiky přinesla Ústava občanům státu vlajku, kterou ovšem byla pouze vlajka francouzská s přídáním libanonským cedrem uprostřed. Úředním jazykem se vedle arabštiny stala francouzština¹¹⁰. V této nejstarší podobě Ústavy nebyly vymezeny hranice státu, čímž byl ponechán prostor k jejich projednání a tvůrci se tak vyvarovali ještě větší nelibosti odpůrců existence republiky¹¹¹. I přesto docházelo k bojkotu Ústavy ze strany muslimské komunity, která opakovaně volala po připojení k Sýrii¹¹².

3.3 Rozdělení moci

S platností Ústavy 23. 5. 1926 se z dosavadní Reprezentativní rady stala Poslanecká sněmovna a nově vznikl Senát, zastupující konfese i regiony, jehož šestnáct členů jmenoval Vysoký komisař. Dohromady tvoří Parlament ztělesňující moc zákonodárnou¹¹³. Poměr poslaneckých křesel byl i po vyhlášení udržován dle zažitého úzu 6:5 ve prospěch křesťanů¹¹⁴. Podle čl. 27 Ústavy je poslanec reprezentantem celého národa¹¹⁵.

Na vrcholu moci výkonné stojí až do roku 1943 představitelé mandátní správy, zejména se zájmem o kontrolu nad zahraniční politikou a vojenskými záležitostmi¹¹⁶. Dalším představitелеm moci výkonné je vláda a prezident, jehož mandát činí tři roky, a který je nadán rozsáhlými pravomocemi, především právem odvolávat ministry, rozpustit parlament a předložit návrh zákona.

¹¹⁰ Francouzština byla do té doby úředním jazykem na základě čl. 16 mandátní smlouvy. *French mandate for Syria and the Lebanon* s. 182.

¹¹¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

¹¹² FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 111.

¹¹³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

¹¹⁴ Např. v roce 1929 bylo v parlamentu ze třiceti poslanců třináct muslimů (6 sunnitů, 5 šítů, 2 drúzové) RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 44.

¹¹⁵ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 43.

¹¹⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

Michel Šíhá stál zřejmě za přidělením těchto pravomocí, které se později staly předmětem sporu s muslimy¹¹⁷. Navíc je prezident odpovědný pouze Vysokému komisaři. Prvním prezidentem byl na společné schůzi Sněmovny a Senátu 26. 5. 1926 zvolen řecko ortodoxní křesťan Charles Dabás¹¹⁸ a prvním předsedou vlády se stal Auguste Adíb Paša, který měl podobně jako prezident velmi blízké vztahy s představiteli mandátu¹¹⁹.

3.4 Forma vlády

Podobně jako Velká Británie zřizovala na svých mandátních územích království, tak Francie šla v Sýrii i Libanonu cestou státního zřízení ve formě republiky. Uměle vzniklý státní útvar měl být vystavěn na principech pluralismu a demokracie, které ale v Libanonské republice v mnoha případech nekorespondovaly se společenskou situací tak, jak tomu bylo v evropských státech. Libanonská společnost byla příliš specifická na to, aby tyto principy přijala beze zbytku. V kombinaci s těmito specifiky tedy v Libanonu vznikl a po celou dobu existence republiky se formuje jedinečný model státního zřízení, který v sobě nese, jak aplikaci evropských vzorů, tak pozůstatky společnosti a politiky osmanské mutasarrifji.

Ačkoliv se Libanon prezentuje jako parlamentní republika, postavení prezidenta, jehož rozsáhlé pravomoci jsou mu v Ústavě přiznány, bylo v právnických kruzích označeno jako autokracie či republikánská monarchie, z důvodu jeho velké nezávislosti. Mezi tyto pravomoci patří jmenování ministrů a premiéra, jejich odvolání, legislativní iniciativa, právo veta vůči návrhům parlamentu,

¹¹⁷ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 109–110.

¹¹⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90. Objevuje se také transkripce Debbas.

¹¹⁹ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 27.

a ačkoliv je volen parlamentem, je jeho právem jej rozpustit a vyhlásit nové volby¹²⁰. V praxi je také výrazným politickým prvkem nutnost schválení vládního programu prezidentem. Takto silná pozice prezidenta je způsobena jednak zmíněnými pravomocemi, které svým rozsahem převyšují kompetence prezidenta parlamentní republiky. Nejednotnost politických činitelů vlády a parlamentu rovněž podporují jeho silné postavení. V neposlední řadě to jsou společenské faktory, které vycházejí již z doby před vznikem mandátu. Jak je patrné v předcházejících kapitolách, v Libanonu byla vždy na prvním místě příslušnost k náboženské společnosti, rodině a konkrétnímu regionu, až potom příslušnost politická. Tím, že prezident pochází z nejvlivnější náboženské společnosti, s čímž je spojena i příznivá ekonomická situace jeho rodiny, se nabízí vysvětlení proč je vláda v Libanonu nazývána i oligarchií¹²¹. Na druhou stranu působí prezident ve své pozici jako mediátor ve snaze harmonizovat křehkou stabilitu a vést všechny představitelé mocí ke konsenzu¹²².

3.5 Počátky republiky: pravomoci Francie a první novely Ústavy

Libanon se sice s rokem 1926 dočkal vlastní Ústavy, ale tím nedošlo ke skončení mandátní správy, ba naopak. Mandátní smlouva zůstala v platnosti a část pátá Ústavy obsahovala ustanovení týkající se pouze mandátu a Společnosti národů. A tak se i v následujících letech Francie snažila prosazovat vlastní ústavně právní model, který ovšem neodpovídal stavu libanonské společnosti, která se přirozeně takovým snahám bránila. Přelomovým rokem těchto událostí byl rok 1936.

¹²⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 110–111.

¹²¹ Tamtéž. s. 116.

¹²² HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 247–251.

3.5.1 Ústavní vývoj v letech 1926–1936

První změna čekala Ústavu již rok a půl po jejím vyhlášení v podobě ústavního zákona ze dne 17. 10. 1927, kterým byl zrušen Senát, či lépe řečeno, sloučen s Poslaneckou sněmovnou¹²³, protože se v praxi ukázal jako příliš nákladný a nevýkonný¹²⁴. Jednokomorový parlament je představitelem moci zákonodárné až do současnosti. Druhou ústavní novelou ze dne 8. 5. 1929 byl prodloužen prezidentský mandát na šest let¹²⁵.

Třicátá léta byla v Libanonu obdobím narůstajícího napětí ve společnosti, způsobeného několika faktory. Prvním byla změna skladby společnosti, zapříčiněná emigrací Libanonců a několika vlnami arménských přistěhovalců, kteří do Libanonu přicházeli již od konce první světové války, a tím zvyšovali počty křesťanské většiny¹²⁶. Ekonomické zájmy Francie v Libanonu představovaly druhý zdroj negativního naladění obyvatel státu, včetně maronitů¹²⁷. Na jednání, jímž Francie zneužívala svého postavení, se snažil upozorňovat maronitský patriarcha Arida¹²⁸. Výsledkem byl zvyšující se odpor proti mandátní autoritě a touha po tolik očekávané úplné nezávislosti.

Na politické scéně se v zásadě vedla polemika o otázkách libanonské společnosti již dobře známých, zejména tedy konečná podoba hranic státu a politické zastoupení jednotlivých konfesí a jejich podíl na vládě. V této době byly hlavními politickými osobnostmi Bišár al-Chúrí a Emile Eddé, oba s ambicemi na pozici prezidenta.

¹²³ HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. s. 597.

¹²⁴ Tamtéž. s. 600.

¹²⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 90.

¹²⁶ Tamtéž. s. 91.

¹²⁷ Včetně bejrútského biskupa Ignatia Mubaraka. AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 8.

¹²⁸ Jednalo se o zásahy do sféry politické – moci zákonodárné, výkonné i soudní, tak i ekonomické – udělování monopolů francouzských společnostem, zvyšování daní – TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 97–98.

Jejich smýšlení o ideálním postavení státu se ale radikálně lišilo. Zatímco Eddé prosazoval křesťanskou identitu Libanonu a byl protiarabsky zaměřen, al-Chúrí byl otevřen spolupráci s okolními muslimskými zeměmi. Kolem každého z nich se zformovalo politické uskupení, založené na jejich preferencích, v případě al-Chúrího to byl Ústavní blok¹²⁹, Eddé byl vůdčí osobností Národního bloku¹³⁰.

První a dosud poslední sčítání lidu, které proběhlo v roce 1932, potvrdilo populační převahu křesťanů. Z celkového počtu obyvatel 786 000, představovali křesťané 51,3%, z toho maronité 28,8%. Muslimové tvořili 48,8%, nejpočetnější skupinou byli sunnité¹³¹. V téže roce se v květnu měly konat prezidentské volby, do kterých ovšem kandidoval i muslim Muhammad al-Džísir, který tím chtěl dát najevo, že i příslušník této náboženské komunity se může stát prezidentem. Jeho kandidaturu mimo jiné podpořili i někteří maronitští politici¹³². Reakcí Vysokého komisaře Henriho Ponsota bylo vydání výnosu o pozastavení platnosti Ústavy a rozpuštění Poslanecké sněmovny. Naprosto tedy odmítl připustit, aby se hlavou „křesťanské domoviny na Blízkém východě“ stal muslim¹³³.

Francie se snažila v Libanonu prosadit sekularismus, po vzoru vlastní odluhy církve od státu z roku 1905, ačkoliv Ústava zaručovala, že nebude zasahováno do záležitostí náboženských společností. Proti těmto snahám se zvedla vlna odporu, kdy se vzácně spojily představitelé náboženských společností a protestovaly

¹²⁹ Jeho členy byli i zástupci drúzů a šítů. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 184.

¹³⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 93.

¹³¹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 14.

¹³² AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 12.

¹³³ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 103.

proti vytvoření sekulárního občanského statusu¹³⁴. Odpovědí na tuto reakci bylo v roce 1936 vydání nařízení č. 60, kterým bylo oficiálně uznáno 18 náboženských společností¹³⁵ s právem spravovat své záležitosti podle práva personálního statusu s pomocí vlastních náboženských soudů¹³⁶.

Významným politickým okamžikem třicátých let byla kandidatura sunnitského muslima na post premiéra, kterou podpořil i Emile Eddé a Vysoký komisař. Chajr ad-Dín al-Ahdab uspěl a stal se tak prvním libanonským sunnitským premiérem. Právě tento okamžik je základem pro to, co je dnes považováno za jednu z charakteristik libanonského státního zřízení. Od jeho nástupu do funkce v roce 1937 byla totiž funkce předsedy vlády zastávána téměř vždy sunnitským muslimem, zatímco prezidentem byl maronitský křesťan¹³⁷, a o několik let později byla tato tradice i ústavně zakotvena.

3.5.2 Kritický rok 1936

V roce 1936 došlo k vyvrcholení výše zmíněného napětí, které přerostlo do následujících událostí. Na počátku roku se prezidentem stává Emile Eddé, který spolu s premiérem Chajrem al-Dín al-Ahdabem vedl libanonskou delegaci v Paříži, kde se projednávaly podmínky nezávislosti Libanonu¹³⁸, v reakci na vzrůstající nespokojenost společnosti s trvajícím mandátem. Zároveň sílí panarabské a pansyrské hnutí, jehož zastánci vyjadřují svá stanoviska na již několikáté Pobřežní konferenci konané 10. 3. 1936 v Bejrútu¹³⁹.

¹³⁴ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 112.

¹³⁵ 12 křesťanských, 5 muslimských a jedna židovská.

¹³⁶ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 32.

¹³⁷ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 43 + secularism and sectarian society s. 117

¹³⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 99–100.

¹³⁹ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 8.

Na rozdíl od předchozích konferencí se této účastnili i maronitští zástupci.

V září vzniká Francouzsko-syrská dohoda, ve které se Sýrie vzdala nároků na odtržená území, pod podmínkou připojení státu Alawitů a Džabal Drúz k vlastnímu území. Sýrie se tak rozhodla zabývat se vlastními záležitostmi a libanonští sunnité se bez její podpory začali poohlížet po jiném konceptu, kterým by docílili arabské jednoty. Dokument podobného charakteru vznikl mezi Libanem a Francií 13. 11. téhož roku. Obsahovala především uznání nezávislosti Libanonu ze strany Francie a příslib přijetí do Společnosti národů. Dále se Francie zavázala poskytnout vojenskou pomoc v případě napadení třetím státem. Libanonu bylo uloženo zajištění zájmů Francie a spojenectví v případě války. Francie si dále vymohla ponechání vojenských jednotek v zemi a využívání infrastruktury¹⁴⁰. Dohoda o přátelství a spojenectví byla jednomyslně schválena libanonskou Poslaneckou sněmovnou, nikoliv však francouzským parlamentem, který odmítl ratifikovat dohody s oběma zeměmi¹⁴¹.

V Dohodě sjednaná přítomnost francouzských vojenských jednotek způsobila nespokojenost společnosti projevenou demonstracemi a stávkami na konci roku 1936. Veřejné mínění v této době zvláště přispělo k vytváření politických stran, mezi nimi např. Syrská sociálně nacionální strana (SSNP), Strana libanonské jednoty, Libanonská komunistická strana nebo v listopadu roku 1936 vzniknuvší strana libanonských nacionalistů Katá'ib (Libanonská Falanga)¹⁴². Již brzy se tyto a další politické strany měli začít významně podílet na budoucnosti státu.

¹⁴⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 101.

¹⁴¹ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 12.

¹⁴² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 102–103.

4. Politický vývoj mezi lety 1936–1945

Díky událostem roku 1936 se sice proces získání plné nezávislosti dal do pohybu, s druhou světovou válkou ale došlo k zastavení. K jeho obnově ve čtyřicátých letech výrazně přispěly evropské i blízkovýchodní státy, které různými kroky podpořily Libanon na cestě k nezávislosti a ukončení francouzského mandátu. O jaké státy se jedná, a čím k získání nezávislosti přispěly, představuje tato kapitola. Dále rozebírá, jak se vyvíjely vztahy mezi Francií a Libanem, a jak nakonec k vyhlášení nezávislosti došlo. Samostatná podkapitola je věnována významnému a v mnohém výjimečnému prameni ústavního práva Národnímu paktu, který ovlivnil směr, kterým se libanonská politická scéna a společnost ubírala dalších třicet let.

4.1 Přítomnost evropských mocností v Libanonu během 2. světové války

Počátek druhé světové války nepříznivě ovlivnil politický vývoj směřující k získání nezávislosti. Se zapojením Francie do války došlo v Libanonu k velkým změnám. Vysoký komisař v roce 1939 rozpustil Poslaneckou sněmovnu a pozastavil platnost Ústavy¹⁴³ a sám byl de facto nositelem veškeré moci, i přes Eddého trvající prezidentský mandát. S nástupem Vichistického režimu ve Francii byl novým prezidentem jmenován Alfred Naccache¹⁴⁴. Ke znovuzískání své pozice na Blízkém východě si Svobodná Francie potřebovala zajistit nejen vojenskou pomoc Velké Británie, ale

¹⁴³ Až do roku 1943. FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 118.

¹⁴⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 104.

k upevnění své moci se neobešla bez politické podpory místních vlád proti Vichy, které si chtěla naklonit příslibem nezávislosti¹⁴⁵.

V roce 1941 byla Vichistická správa v Sýrii i Libanonu svržena Spojenci, a následně pověřený generál Geroges Catroux vyhlásil 26. 11. 1941 uznání nezávislosti obou zemí. Vlády Sýrie a Libanonu ale odmítly přijmout jeho výzvu k podepsání nové dohody o ukončení mandátu s poukázáním na to, že taková dohoda již existovala. Následovala vyostřená výměna názorů, ve které Francie jen velmi neochotně dělala jakékoliv ústupky, které by ohrozily její privilegované postavení v regionu a čerpání ekonomických zdrojů tak důležitých pro pokračování válečných operací. Francie na odmítnutí nové dohody odpověděla potvrzením prezidenta Naccacheho ve funkci a prohlášením, že k uznání nezávislosti beztak nemůže dojít, aniž by Společnost národů nezbavila Francii mandátu. Toto stanovisko bylo podpořeno slovy generála de Gaulla, který se nechal slyšet, že plná nezávislost není možná v důsledku válečných operací¹⁴⁶.

Jak bylo řečeno na začátku této kapitoly, Libanon nezůstal v opozici vůči Francii v boji za nezávislost sám. Svůj podíl na ukončení mandátu nesla zejména Velká Británie, Sýrie a Egypt. Velice záhy ještě před skončením mandátu uznali Velká Británie, Spojené státy, Turecko, Egypt, Saúdská Arábie i Irák nezávislost Libanonu i Sýrie¹⁴⁷. V červnu roku 1942 proběhlo pod záštitou Velké Británie a egyptského premiéra setkání Bišára al-Chúriho a syrského prezidenta Džamíla Mordana sloužící k diskuzi o nezávislosti obou států¹⁴⁸.

¹⁴⁵ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 19.

¹⁴⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 105.

¹⁴⁷ Tamtéž. s. 105.

¹⁴⁸ Tamtéž. s. 106.

4.2 Formální uznání nezávislosti a volby 1943

Britská pomoc dále spočívala v protiváze, kterou vůči Francii představoval generál Edward Spears, šéf britské mise v Sýrii a Libanonu. Kroky, které činil k dosažení ukončení francouzského mandátu, byly dokonce považovány za příliš horlivé a protifrancouzské¹⁴⁹. V roce 1942 inicioval konání voleb, jejichž přípravou byl pověřen prozatímní předseda vlády protestant Ajjúb Thábit. Ve svém návrhu udělil 32 poslaneckých křesel křesťanům a 22 muslimům. Přiznáním volebního práva imigrantům, z nichž většina byli křesťané, rovněž zvýhodnil křesťanské politiky, proti čemuž se očekávaně postavili ti muslimští. Po rezignaci nastoupil na jeho místo řecko ortodoxní Petro Trád, někdejší člen Ústavodárné rady, který ve spolupráci s egyptským ministrem vydal v létě 1943 nový volební zákon, jímž počet poslaneckých křesel změnil na 30 pro křesťany a 25 pro muslimy, spolu se zrušením volebního práva imigrantů. Tradiční poměr 6:5 tak zůstal zachován, a to až do roku 1990¹⁵⁰.

Výsledky voleb byly vyhlášeny 21. 9. 1943. Spolu s vítězstvím Ústavního bloku byl prezidentem podle očekávání zvolen Bišár al-Chúrí, který pověřil svého blízkého kolegu Rijáda as-Sulha sestavením vlády. V říjnu proběhlo jednání se Sýrií, která uznala nezávislost a svrchovanost Libanonské republiky, a ta se na oplátku zavázala, že její území nebude zneužito k ohrožení Sýrie cizími silami¹⁵¹. Žádost Libanonu o přenesení pravomocí adresovaná představitelům Svobodné Francie se nesetkala s úspěchem. Francie argumentovala, že mandát nelze ukončit bez podpisu nové dohody. Taková dohoda by jí garantovala výhodné postavení v kulturní, ekonomické a vojenské sféře. Na

¹⁴⁹ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 21–23.

¹⁵⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 107.

¹⁵¹ Tamtéž. s. 107.

dříve uskutečněném jednání bylo ale mezi představiteli Libanonu a Sýrie vyloučeno přiznání takových privilegií. Libanon tedy odmítl uzavření dohody s popřením legitimacy Svobodné Francie k takovým úkonům¹⁵².

K eskalaci situace dále přispěla novela Ústavy ze dne 9. 11. 1943, která zrušila ustanovení týkající se mandátu bez předchozího projednání či schválení jeho představiteli¹⁵³. Tato stěžejní novelizace naprosto změnila postavení republiky na mezinárodním poli. Novela byla jednomyslně přijata Poslaneckou sněmovnou na návrh předsedy vlády Rijáda as-Sulha. Dotkla se hned čl. 1 Ústavy, kde Libanon označila za nezávislý, nedělitelný a svrchovaný stát, zároveň odstranila zmínky o mandátu a Společnosti národů. Došlo ke změně státní vlajky, jejíž podklad ve formě francouzské trikolory byl nahrazen dvěma červenými pruhy s jedním bílým pruhem uprostřed (čl. 5), arabština se stala jediným úředním jazykem (čl. 11). Dosavadní omezení ve sjednávání a ratifikaci mezinárodních smluv podléhajících výhradám mandátáře a Společnosti národů bylo zrušeno (čl. 52). Část pátá, vyhrazená ustanovením o mandátu a Společnosti národů byla kompletně zrušena (čl. 90–94). Pojednávala o omezení výkonu ústavně zajištěných práv představitelů státní moci a omezení v mezinárodních vztazích. Změnám byly podrobeny i další články, které obsahovaly jakékoliv zmínky o mandátu (čl. 95–102)¹⁵⁴.

Jelikož změny Ústavy neprošly schvalovacím procesem francouzských představitelů, byly ihned pověřeným francouzským generálem označeny za nulitní a o tři dny později byl prezident, premiér a někteří ministři zatčeni. Emile Eddé, který se zdržel hlasování o ústavních změnách¹⁵⁵ a obecně byl otevřeným zastáncem

¹⁵² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 107.

¹⁵³ Tamtéž. s. 108.

¹⁵⁴ HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. s. 598.

¹⁵⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 108.

francouzských zájmů¹⁵⁶ byl jmenován prezidentem i premiérem, nebyl ale z důvodu bojkotu ze strany všech politických uskupení schopný sestavit vládu. Rozsáhlé demonstrace, jejichž potlačování mělo za následek i zabití několika civilistů, opět přitáhlo pozornost cizích států. Svůj nesouhlas dali najevo představitelé Egypta, Saudské Arábie, Iráku i Velké Británie. Zásadní roli opět sehrál zmíněný generál Spears, který pohrozil vyhlášením válečného stavu, pokud nedojde k brzkému propuštění uvězněných politiků. Po deseti dnech od zatčení se jak politici, tak Libanon dočkali svobody. Dne 22. 11. 1943 byl ukončen mandát, a Libanon tak získal úplnou nezávislost¹⁵⁷. V roce 1944 se Francie snažila dosáhnout podepsání vojenské dohody, ale byla odmítnuta. V té době se na stranu Libanonu postavili i Spojené státy a Sovětský svaz¹⁵⁸. O rok později se Libanon stal jedním ze zakládajících členů Ligy arabských států¹⁵⁹. Poslední francouzské jednotky pak opustily zemi do konce roku 1946¹⁶⁰.

4.3 Národní pakt 1943

První snahy o vytvoření dokumentu podobného charakteru Národního paktu¹⁶¹ vznikaly již v roce 1939 pod vedením Jusúfa as-Saudy¹⁶². Ale až politická dvojice Bišár al-Chúrj a Rijád as-Sulh dala skutečně vzniknout tomuto prameni ústavního práva, který po vyhlášení nezávislosti tvořil spolu s Ústavou základ libanonské ústavnosti. Chúrjho úloha v politickém dění byla již představena

¹⁵⁶ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 28.

¹⁵⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 108.

¹⁵⁸ Tamtéž. s. 113.

¹⁵⁹ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. *Journal of Contemporary History*. s. 48

¹⁶⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 113.

¹⁶¹ Ar. Al-Mithaq al-Watani.

¹⁶² FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 118.

na předcházejících stranách, na rozdíl od Rijáda as-Sulha, jehož role také nebyla zanedbatelná. Byl oblíbený mezi představiteli syrského národního hnutí, a v Libanonu se přikláněl k arabskému nacionalismu¹⁶³. Spolupráce mezi ním a Chúrím byla navázána zřejmě v létě roku 1943 a k formulaci samotného Paktu potom došlo někdy v říjnu téhož roku¹⁶⁴. Tento pramen práva je totiž velice problematicky doložitelný vzhledem k tomu, že vznikl pouze v ústní podobě mezi Chúrím a Sulhem¹⁶⁵. Jedinou písemnou stopou je Sulhovo ministerské prohlášení ze dne 7. 10. 1943¹⁶⁶, ve kterém byl jeho obsah formulován., dále byl zmíněn v mnoha prezidentských projevech¹⁶⁷.

Tímto ujednáním museli oba političtí partneři provést určité ústupky, které zároveň symbolizovaly ústupky dotčených náboženských společností. Jeho obsahem bylo definování identity státu a společnosti, a také vztahů vůči ostatním zemím, zejména Francii a Sýrii. Pakt vymezil Libanonskou republiku jako „nezávislý stát s arabskou tváří, který přijímá užitečné a prospěšné prvky západní civilizace“¹⁶⁸. Tato charakteristika tak byla kompromisem mezi muslimy i křesťany, kterým se muslimové vzdali vazeb na Sýrii a požadavků na připojení, křesťané zase vazeb na Francii a mandátní správu¹⁶⁹. Obě strany spolu se ztrátou svých spojenců ale také něco získaly: muslimům byl přiznán podíl ve vládě, na rozhodovacím procesu i ve státních funkcích, křesťané se dočkali politické spolupráce bez obav ze syrské expanze.

¹⁶³ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 33.

¹⁶⁴ Tamtéž. s. 18.

¹⁶⁵ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 47.

¹⁶⁶ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 37.

¹⁶⁷ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 16.

¹⁶⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 111.

¹⁶⁹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 16.

Pakt dále specifikoval mezinárodní politiku a vyjádřil otevřenost ke spolupráci s arabskými státy za předpokladu, že uznají nezávislost, neutralitu a svrchovanost Libanonské republiky¹⁷⁰. Dále potvrdil princip politického konfesionalismu stanovený v čl. 95 Ústavy, spolu s tradičním rozdělením vedoucích politických postů tak, že funkci prezidenta vždy vykonává maronitský křesťan, premiéra sunnitský muslim a předsedy parlamentu šíitský muslim¹⁷¹. Rozdělení bylo ale založeno na sčítání lidu z roku 1932, které již neodpovídalo reálné skladbě tehdejší společnosti¹⁷². Ústava navíc zvýhodňovala prezidenta, kterému přiznávala velmi silné postavení. Nadřazenost maronitů nad ostatními náboženskými společnostmi se projevovala i ve vedení bezpečnostních složek, kde měli většinu¹⁷³.

Národní pakt byl v dalších letech podroben mnoha zkoumáním a interpretacím, byl vnímán pozitivně i negativně, někdy byl vyzdihován, jindy kritizován. Odlišné přístupy tak byly napříště tématem politických diskuzí a konfliktů, a to také kvůli rozporu ustanovení Ústavy a její aplikace.

¹⁷⁰ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 285.

¹⁷¹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 111. Ustanovení o pozici šíitů bylo přidáno v roce 1947. SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 186.

¹⁷² Díky vyšší porodnosti u muslimské komunity a emigraci křesťanské komunity.

¹⁷³ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 17.

5. Konfesní princip organizace politických stran a jejich vliv na společenské dění

Obsah následující kapitoly je věnován specifickým rysům libanonského ústavního práva se zaměřením na princip politického konfesionalismu a jeho vliv na skladbu politického spektra a průběh voleb. Dále popisuje ústavní vývoj v období ekonomické prosperity Libanonu, kdy se pro republiku vžilo označení Švýcarsko Blízkého východu, ale i fáze, které v důsledku vedly ke katastrofální patnáct let trvající občanské válce. Jeden ze zahraničních autorů, který se ve svém díle této etapě věnuje, ji trefně nazval „pozlacené období“¹⁷⁴, což zdárně vyjadřuje prosperitu republiky na jedné straně ale také úskalí politického vývoje na straně druhé. Průběh konfliktu občanské války je mimo rozsah i zaměření této práce, proto tato kapitola končí jeho počátkem a dotýká se pouze jeho příčin a politických činitelů, kteří v něm figurovali, a také přítomnosti vojenských složek cizích států, které se války účastnily.

Politicko-společenskému uspořádání v Libanonu odpovídá již tolikrát v této práci zmíněný princip politického konfesionalismu, jeho použití a význam je na tomto místě třeba ozřejmit. V arabském znění libanonské Ústavy je pro toto uspořádání používán pojem „tá'ífja síjásíja“¹⁷⁵. V úvodu této publikace bylo upozorněno na fakt, že kvůli neexistenci překladu primárních pramenů do češtiny využívá práce cizojazyčné překlady. Tak je tomu i v případě libanonské Ústavy. Arabský výraz „tá'ífja síjásíja“ není ovšem jednoznačný, s přihlédnutím ke slovu „tá'ífa“ (pl. tawá'íf), z něž vychází, a které odkazuje na třídu, sektu, denominaci, konfesi

¹⁷⁴ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 151.

¹⁷⁵ Preambule písm. H. [Lebanese Constitution. Arabic version.](#)

ale i náboženskou menšinu¹⁷⁶. Tato mnohoznačnost se projevila i na různých verzích překladu Ústavy. Nejnovější anglický překlad pojem „tá'ífja síjásíja“ interpretuje jako „politické sektářství“¹⁷⁷, předchozí překlad z roku 1995 pracoval namísto toho s pojmem „politický konfesionalismus“¹⁷⁸, stejně jako současný francouzský překlad¹⁷⁹. Nutno podotknout, že anglické verze překladu se v interpretaci pojmů vztahujících se k náboženským společnostem v Libanonu rozcházejí velice často a zaměňují pojmy „konfese“, „víra“ nebo „seкта“ a z nich odvozené výrazy bez zřejmých významových rozdílů¹⁸⁰.

V české i zahraniční literatuře je tak možné se setkat s mnoha pojmy a jejich obdobami, které se určitým způsobem vyrovnávají s pozicí náboženských společností ve státním zřízení Libanonské republiky¹⁸¹, vedle konfesionalismu a sektářství se také například objevuje sektářský pluralismus nebo konsociační demokracie. Pro účely této práce se jako nejvýstižnější a nejbližší arabskému termínu jeví označení „princip politického konfesionalismu“, který označuje systém vlády, v rámci něhož dochází k institucionalizaci a legitimizaci rozdělení moci mezi náboženské konfese, s důrazem na politické uspořádání¹⁸². Jak bylo zmíněno v předchozích

¹⁷⁶ WEHR, Hans, ed. COWAN, Milton, J. *Arabic- English Dictionary. The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic*. s. 672.

¹⁷⁷ Preambule písm. H. Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

¹⁷⁸ The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*. s. 225.

¹⁷⁹ Preambule písm. H. La Constitution Libanaise.

¹⁸⁰ Ústavy preambule písm. H), a dále čl. 9, 10., 22., 24. a 95.

¹⁸¹ P. Skalník ve svém příspěvku *Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti* uvádí teorii S. Sa'ady, která realitu libanonské společnosti rozdělené podle náboženské příslušnosti identifikuje s (kvazi) kastovním systémem a označila Libanon po přijetí Národního paktu jako „federaci kast“, s uvedením charakteristických rysů kast, které platí i pro libanonskou společnost, tedy uplatňování endogamie, uzavřenost a vnitřní hierarchie, rigidita a neexistence překrývání, možnost dosažení určité úrovně několika kastami. V neposlední řadě zmiňuje, že pojem chybně překládaný pojem tá'ífja znamená ve skutečnosti kastu. SKALNÍK, Petr. *Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti*. In: *Blízký východ v současném světě I*. s. 60–62.

¹⁸² FIRRO, Kais. *Inventing Lebanon: Nationalism and the State under the Mandate*. s. 42.

kapitolách, již v období, kdy Libanon ještě nebyl samostatným státním útvarem, se vytvořila tato společenská a politická struktura, kterou nebyl uměle vytvořený státní útvar později schopen odstranit. Následkem toho se libanonské komunity více zaměřují na vyhledávání nepřítele a konfliktu uvnitř vlastní společnosti než mimo ni¹⁸³.

5.1 Volební systém

V souvislosti s funkcí prezidenta bylo v předcházející kapitole zmíněno uspořádání libanonské společnosti, které v důsledku vytváří charakteristiku prezidentské funkce. Podobně je tomu tak i u politických stran, kdy je postavení představitele politické strany vymezeno na prvním místě jeho příslušností k regionu a náboženství, až poté jeho politickým programem.

Tento přístup byl podpořen i volebním systémem, který koresponduje s principem politického konfesionalismu. Pro parlamentní volby je stát rozdělen na volební obvody, které jsou smíšené, co do náboženské příslušnosti jejich obyvatel. Pro podporu spolupráce mezi náboženskými komunitami jsou křesla v parlamentu určena zástupcům různých náboženských společností podle kvót, tím pádem křesťané musí zajistit obsazení těchto pozic i muslimy a naopak muslimové se musí postarat o účast křesťanů ve volbách, a za tím účelem vytvářejí politické strany bloky či fronty¹⁸⁴. V posledních předválečných národních volbách dosáhlo na poslanecký mandát tímto způsobem alespoň 13 křesťanů a 5 muslimů¹⁸⁵.

¹⁸³ WENDT, A. *Social Theory of International Politics*. s. 210.

¹⁸⁴ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 186 a s. 189 a HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 252.

¹⁸⁵ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 286.

Voliči musí tedy v každém volebním obvodu volit i kandidáty, kteří náležejí k jiné konfesi. Vytváření kandidátních listin tak má za následek kooperaci a integraci politiků z různých náboženských společností, v případě, že jejich síly jsou v obvodu vyrovnané, ale také nadřazenost jedněch nad druhými, pokud se v obvodu nachází silný kandidát s převažujícím politickým potenciálem, který tak může ovlivnit podobu kandidátní listiny¹⁸⁶.

Primárním hlediskem v tomto procesu je tedy politický konfessionalismus, nikoliv politické přesvědčení, ačkoliv se některé strany snažily přilákat voliče napříč spektrem náboženských společností. I přes snahu vystupovat jako sekulární uskupení, byl ale jejich charakter determinován již osobou zakladatele a jeho příslušností. Tak tomu například bylo i s Progresivní socialistickou stranou, kterou v roce 1949 založil Kamál Džunblát, jako první ne maronita, který se pokusil vytvořit národní stranu, která ale je ale i přes tuto snahu podporována zejména drúzy¹⁸⁷.

Ve snaze oslabit silné muslimské a drúzské politiky a udělat z nich výhodné, snadno získatelné a oddané spojence závislé na podpoře vlády, si z nich vlastně křesťané vystavili opozici, která hledala podporu i v zahraničí a v důsledku prohlubování sociální stratifikace mezi muslimskými a křesťanskými komunitami, se přirozeně muslimská opozice stala levicí, a křesťané pravicí¹⁸⁸.

5.2 Faktory vedoucí k politické nestabilitě

Pro zajištění přehlednosti následují podřazené podkapitoly rozdělené podle funkčních období libanonských prezidentů do počátku

¹⁸⁶ SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 186 a s. 189 a HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics. Comparative Politics*. s. 252.

¹⁸⁷ SALIBI Kamal, S., *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. s. 188.

¹⁸⁸ Tamtéž. s. 189–190.

občanské války. Každý z nich přistupoval k prezidentskému úřadu odlišným způsobem, ke stabilizaci politické situace používali jiné nástroje a uplatňovali odlišnou zahraniční politiku, ne vždy ovšem úspěšně.

Obecnější charakteristiku politiky období prvních dvaceti let¹⁸⁹ od nezávislosti je možné ilustrovat na proměnlivosti a nestabilitě vlád, jejichž skladba byla za tu dobu dotčena 37 změnami. Průměrná délka funkčního období byla 6,8 měsíců, s postupem času se ale prodlužovala¹⁹⁰ a nejdelší z nich se udržela téměř 27 měsíců a to v době úřadujícího prezidenta Fuáda Šihába pod vedením premiéra Rašída Karámího v roce 1961¹⁹¹.

5.2.1 První roky samostatné republiky (1943–1952)

Hned několik let po vyhlášení nezávislosti se Libanonská republika účastnila v rámci koalice arabských států v roce 1948 války proti nově vytvořenému Státu Izrael, která podobně jako ty, které následovaly, skončila pro odpůrce existence Státu neúspěchem. Dne 23. 5. 1949 podepsaly obě země příměří a izraelské jednotky se stáhly z území 14 vesnic, které na jihu Libanonu obsadily¹⁹². Na účasti Libanonu v této válce se kupodivu představitelé státu napříč konfesemi shodli v souvislosti s přiznanou arabskou identitou státu v Národním paktu¹⁹³. Válka odstartovala migraci Palestinců do jižního Libanonu, což mělo zásadní dopad na vypuknutí občanské války a její průběh.

¹⁸⁹ Mezi lety 1943 a 1973 to bylo celkem 45 vlád. DEKMEJIAN, Richard, H. *Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon*. *Comparative Politics*. s. 260.

¹⁹⁰ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 252.

¹⁹¹ DEKMEJIAN, Richard, H. *Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon*. *Comparative Politics*. s. 253.

¹⁹² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 114.

¹⁹³ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 49.

V reakci na válečný neúspěch a vojenský převrat v Sýrii se o vyprovokování občanského povstání v roce 1949 pokusil vůdce Syrské sociálně nacionální strany Antún Sa'ada. Tato snaha byla ale za použití armády potlačena a Sa'ada byl popraven¹⁹⁴, jeho strana je ale dosud aktivní.

Na konci čtyřicátých let dochází ke konečnému osamostatnění Libanonu i v ekonomické sféře, kdy došlo ke zrušení měnové a celní unie se Sýrií. Země také nebyla již dále omezována francouzskými předpisy a nesla v sobě vysoký obchodní a ekonomický potenciál, který z ní v tomto směru učinil prostředníka mezi arabským Východem a evropským Západem. Zdroje prosperity, zejména zlato a ropa, byly ale nerovnoměrně rozděleny a ležely zejména v rukou bohatších tříd a rodin, v čele s rodinou prezidenta republiky, který měl díky svému postavení v určitých odvětvích silný vliv. Nižší vrstvy se tak potýkaly se sociálními problémy, především s nezaměstnaností a vysokými životními náklady¹⁹⁵.

Události na politické scéně vedly pomalu ale jistě k její nerovnováze. Ústavním zákonem ze dne 21. 1. 1947 bylo zrušeno přechodné ustanovení čl. 49 Ústavy ve znění novely ze dne 8. 5. 1929, které upravovalo mandát prezidenta v době jeho prodloužení ze tří na šest let. O rok později byl ústavním zákonem ze dne 22. 5. 1948 prodloužen mandát prezidenta Chúrího, navzdory původnímu ustanovení, které umožňovalo znovuzvolení prezidenta až po šesti letech od ukončení jeho předchozího mandátu. Novela se vztahovala pouze k tomuto jednotlivému případu a vylučovala další prodloužení funkce¹⁹⁶.

¹⁹⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 114–116. Zajímavostí je, že byl odsouzen za pokus o svržení vlády a kolaboraci s Izraelem.

¹⁹⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 116–122.

¹⁹⁶ *La Constitution Libanaise*.

K destabilizaci politické situace a pozice prezidenta přispěla také v roce 1951 ztráta významného sunnitského politického partnera Rijáda as-Sulha, v důsledku atentátu, spáchaného stoupenci SSNP¹⁹⁷. Na počátku padesátých let vytvořili čelní představitelé opozice, k nimž patřili Kamál Džunblát a Kamíl Šam'ún, v reakci na politickou a sociální situaci Vlasteneckou socialistickou frontu, v jejímž programu byla zahrnuta nezávislost moci soudní, svoboda tisku a politických stran a zrušení šlechtických titulů, dále byly formulovány požadavky pro zlepšení sociální situace. V rámci programového prohlášení se Džunblát vyslovil pro změnu současného volebního systému, zejména pro zrušení náboženských kvót. Svůj nesouhlas se stávající situací vyjádřil i premiér Sámí as-Sulh¹⁹⁸ když 9. 9. 1952 oznámil spolu se svou vládou odstoupení z funkce. Tlak opozice, kterému prezident několik dní odolával, jej nakonec po odmítnutí vrchního velitele armády generála Fuáda Šihába zakročit proti rebelii, donutil 18. 2. 1952 rezignovat. O pět dní později byl novým prezidentem zvolen Kamíl Šam'ún¹⁹⁹.

5.2.2 Mezi Východem a Západem (1952–1958)

V padesátých letech se začaly výrazně projevovat nedostatky Národního paktu v kombinaci s mezinárodně politickými změnami na Blízkém východě, souvisejícími i se situací vyvolanou studenou válkou. Schéma, které Pakt zavedl, nebylo udržitelné, už jen z praktického důsledku demografického vývoje ve společnosti, který hrál ve prospěch muslimské komunity, jejíž počty se rychle navyšovaly. Muslimové se tak přirozeně opět domáhali většího podílu na moci. Výběr státních zaměstnanců, který primárně zohledňoval kritérium náboženské příslušnosti, až na druhém místě schopnosti uchazeče, také nebyl dlouhodobě optimálním

¹⁹⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 124.

¹⁹⁸ Bratranec zemřelého Rijáda as-Sulha.

¹⁹⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 125–128.

řešením²⁰⁰. Fakt, že se političtí činitelé dohodli na aplikaci určitého postupu, také neznamenal konsenzus celé společnosti. Padesátými lety počínaje se opět začalo znatelně prokazovat, že ani snaha o identifikaci společnosti s určitou koncepcí nemohla být univerzální a konečná.

Rovněž se ukázalo, že tvůrci Paktu v době jeho vzniku nepočítali s určitým vývojem zahraniční politiky a s ideologickými změnami, které se v regionu pod vlivem nové generace v padesátých letech stávaly stále zřetelnějšími. Především nepočítali s tím, že libanonská umírněná forma arabismu vyjádřená v Národním paktu nebude korespondovat ani s jedním směrem zahraniční politiky, které se v polovině padesátých letch zformovaly, tedy směr pro-západní, jehož představitelem byl zejména Irák a Jordánsko, a směr proti-imperialistický prosazovaný Egyptem pod vedením prezidenta Násira a Sýrií, a balancovat někde mezi těmito směry nebylo udržitelné²⁰¹.

Na počátku svého funkčního období se prezident zasadil o nový volební zákon, kterým byl snížen počet poslanců ze 77 na 44, došlo k přerозdělení volebních obvodů, čímž se zvýšil jejich počet z 9 na 33, a ženám bylo přiznáno volební právo. Politické kroky, které prezident Šam'ún činil, vedly k posílení jeho pozice v rámci exekutivy a omezení muslimů v jejich podílu na moci, například tím, že funkci předsedy vlády obsazoval politiky, kteří nebyly ani hodnotnými politickými partnery, ale ani dostatečně silnými osobnostmi pro reprezentaci sunnitské komunity²⁰².

Prezident Kamíl Šam'ún se rozhodl, na rozdíl od svého předchůdce²⁰³, přiklonit se v zahraniční politice na západ. V roce 1950

²⁰⁰ RONDOT, Pierre. *Lebanese Institutions and Arab Nationalism*. s. 49.

²⁰¹ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 45–48.

²⁰² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 130.

²⁰³ Bišár al-Chúrí se odmítl účastnit obranných paktů iniciovaných západními mocnostmi. TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 44.

se sice Libanon, stejně jako ostatní členské státy Arabské ligy, stal signatářem „Treaty of Arab Collective Security“²⁰⁴, o pět let později se ale odmítl stát členem Arabského obranného paktu, k němuž se připojili Egypt, Sýrie a Saúdská Arábie, a který vznikl v reakci na Bagdádský pakt iniciovaný Západem²⁰⁵.

V první polovině padesátých let se také rozvíjela spolupráce s USA, která Libanonu přinesla vojenskou a finanční podporu výměnou za poskytnutí prostoru pro vytvoření strategické pozice pro vlastní operace²⁰⁶. Vrcholem demonstrace prezidentových prozápadních sympatií bylo přijetí Eisenhowerovi doktríny 16. 3. 1957, čímž došlo k překročení rovnováhy zahraniční politiky stanovené Národním paktem²⁰⁷. Prezidentovo neutuchající úsilí o upevňování své pozice, naznačovalo záměr prodloužit si po vzoru svého předchůdce mandát o dalších šest let, navzdory rostoucí opozici. Pro následné květnové volby byl opět změněn počet poslaneckých mandátů, a to na 66, které připadly převážně prezidentovým stoupencům²⁰⁸.

Proti prezidentovi se v posledním roce jeho mandátu už neobraceli jen muslimové, ale i křesťané včetně patriarchy Ma'úši. V březnu roku 1958 společně vytvořilo 85 představitelů²⁰⁹ této opozice komisi, která vyjádřila nesouhlas s prodloužením prezidentské funkce²¹⁰ a rovněž požadovala odvolání Eisenhowerovi doktríny²¹¹.

Zavraždění maronitského levicového novináře, který otevřeně kritizoval zahraniční politiku a korupci, spustilo na začátku června

²⁰⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 127.

²⁰⁵ Tamtéž. s. 132.

²⁰⁶ Tamtéž. s. 131.

²⁰⁷ Tamtéž. s. 133 a KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 9.

²⁰⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 133.

²⁰⁹ Čelními představiteli byli Phalanga a PSP (Džumajjil a Džunblát)

²¹⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 134.

²¹¹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 18.

rozsáhlé demonstrace, které vedly k otevřenému konfliktu, trvajícím dva měsíce, během nichž se opozičním složkám podařilo ovládnout tři čtvrtiny území republiky. Armáda vedená generálem Fuádem Šihábem zachovávala spíše mírnější postoj a držela pozice na cestě z Bejrútu do Damašku a na Mezinárodním letišti v Bejrútu²¹².

Pro zajištění své pozice a kontroly nad situací i v dalších zemích regionu s eskalujícími politickými událostmi se Spojené státy rozhodly aktivovat Eisenhowerovu doktrínu v podobě Operace Blue Bat, a 15. 7. 1958 se jejich námořní jednotky čítající 15 000 vojáků vylodily na libanonském pobřeží. Ve spolupráci s prezidentem Násirem inicioval zvláštní prezidentský vyslanec Robert Murphy konání nových voleb. Na konci července byl na schůzi Parlamentu podle očekávání zvolen prezidentem Fuád Šiháb.

5.2.3 Ekonomický rozvoj a šihábismus (1958–1964)

Po Šam'únově odchodu z funkce²¹³ pověřil nový prezident na konci září Rašida Karámího, vůdce demonstrací v Tripoli, jako nového premiéra sestavením vlády. Její složení, příliš nakloněné opozici, ale vyvolalo vlnu dalších nepokojů, které ustaly po třech týdnech po vytvoření nové vlády. Na konci října potom americké jednotky Libanon opustily²¹⁴.

Politický směr, kterým se nový prezident vydal, byl natolik charakteristický a zásadní, že se pro něj vžilo označení „šihábismus“, signalizující reformní snahy v oblasti politiky, administrativy a sociálně ekonomického uspořádání státu, pohybující se mezi liberalismem a socialismem, provázející jeho funkční období ale

²¹² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 135.

²¹³ Vytvořil si po odchodu vlastní Národní liberální stranu (PNL).

²¹⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 138 a KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 9 a SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 18–19.

i jeho nástupce²¹⁵. V průběhu jeho mandátu nabrala zahraniční politika směr k násirovskému Egyptu, respektive Spojené arabské republice. Ve vnitrostátních záležitostech se prezident zaměřil na vytváření sociální a konfesní rovnováhy v podobě mnoha reforem. Funkce prezidenta republiky byla i v tomto období nadměru silná, navíc podpořená ozbrojenými složkami státu, které zasahovaly i do jinak soukromých sfér.

Paradoxně byla moc prezidenta podpořena pokusem o vojenský převrat v noci z 31. 1. 1960 na 1. 1. 1961 členy SSNP, kteří nebyli spokojeni s výsledky krize roku 1958. Vzpouza byla potlačena a následné zatýkání a nasazení vojenských jednotek režim naopak posílilo²¹⁶.

Jednou z hlavních změn státního aparátu v tomto období byla reforma správy s cílem zajistit spravedlnost a snížit korupci. K realizaci došlo prostřednictvím navýšení počtu státních zaměstnanců, primárně na základě jejich specializace a schopností, nikoliv dle náboženské příslušnosti, jak tomu převážně bylo doposud. Zatímco na počátku mandátu prezidenta se počet státních úředníků pohyboval okolo 18 000, v roce 1964 to byl dvojnásobek tohoto počtu²¹⁷. Navíc bylo podpořeno zastoupení šíitské komunity na úkor maronitů, kteří přišli o šestinu svých postů ve správě²¹⁸. Šíitská komunita se v padesátých letech začala více zapojovat do politického života ve snaze dosáhnout lepšího postavení a ekonomické soběstačnosti s nadějí, kterou jí přinášely levicové ideologie – komunismus a marxismus. O toto procitnutí se významně zasadil šíitský duchovní Músá as-Sadr, který začal na počátku šedesátých let v Libanonu působit²¹⁹.

²¹⁵ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 260.

²¹⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 140.

²¹⁷ HUDSON, Michael. C. *Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics*. s. 260.

²¹⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 141.

²¹⁹ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 51 a 54.

Reformy se dále dotkly pracovněprávních vztahů, které byly upraveny Zákonem o kolektivních pracovních smlouvách, a postavení zaměstnanců mělo být zlepšeno založením Národního sociálního zabezpečovacího fondu. Životní standard obyvatel republiky byl zkvalitňován budováním infrastruktury, dodávkami vody a elektřiny do vesnic, stavbou zdravotnických zařízení na venkově, úpravou zemědělské půdy a rozvojem veřejného školství.

Tak jako měl prezident v řadách politiků své zastánce, našli se i ti, kterým změny nevyhovovaly, tedy především pokud přišli o vliv a svůj podíl na moci²²⁰. Došlo k návratu k původnímu volebnímu zákonu, tím se zvýšil počet poslanců a s tím i počet podporovatelů prezidenta²²¹. Pro ilustraci politického spektra jsou uvedena následující data. V roce 1960 bylo celkem 99 poslaneckých křesel rozděleno mezi maronity (30), sunnity (20), šíity (19), řecko ortodoxní (11) řecko katolické (6), drúzy (6), arménsko ortodoxní (4), arménsko katolické (1), protestanty (1) a jiné (1)²²². V Poslanecké sněmovně působily vedle vysokého počtu nezávislých politiků také různé politické strany a uskupení, mezi nimi Ústavní a Národní blok, Falanga, Progresivní sociální strana, Národní liberální strana a další²²³.

S končícím mandátem prezidenta v roce 1964 se schylovalo ke konfliktu mezi jeho podporovateli a opozicí ve věci případného prodloužení funkce, čehož se ale prezident ve svém prohlášení zřekl a uvolnil místo svému nástupci, kterým byl Charles Helou²²⁴.

²²⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 142.

²²¹ Tamtéž. s. 140.

²²² HABACHY, Saba. *The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution*. s. 601.

²²³ Tamtéž. s. 603.

²²⁴ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 144.

5.2.4 Proměna politické scény (1964–1970)

Ačkoliv se v rámci své prezidentské funkce snažil Charles Helou navázat na úsilí Fuáda Šihába, musel se v reakci na události druhé poloviny šedesátých let věnovat také zcela novým záležitostem. Politicky patřil nový prezident k Ústavnímu bloku, ačkoliv se původně angažoval při vzniku Falangy²²⁵. Rozvoj a modernizace země byly v ekonomickém sektoru narušeny krizí Intra Banky, v mezinárodní politice Šestidenní válkou a vzrůstající přítomností Palestinců, dovršené Káhírskou dohodou²²⁶.

V návaznosti na funkční období a politiku svého předchůdce čelil Helou přeskupení politické scény, kde se vykristalizovala skupina přívrženců Fuáda Šihába tzv. šihábovci, kteří měli silné zastoupení jak v Poslanecké sněmovně, tak ve správě. Zároveň se od sebe začaly odvracet Falanga a Progresivní socialistická strana²²⁷.

Intra Banka byla významným činitelem v libanonské ekonomice a prostřednictvím svého kapitálu zasahovala do mnoha sektorů. Bankrot, který v říjnu roku 1966 vyhlásila, tedy zapříčinil značný odliv zahraničních investic, destabilizoval pozice libanonských elit a navíc vyostřil politickou diskuzi²²⁸. Následující rok byl Libanon silně zasažen porážkou arabské koalice v Šestidenní válce v podobě narůstající přítomnosti ozbrojených palestinských jednotek na jihu země ve strategické pozici vůči Státu Izrael. V parlamentních volbách roku 1969 se tyto události promítly do vítězství Trojstranné aliance, kterou tvořili Kamíl Šam'ún, Pierre Džumajjil²²⁹ a Raymond Eddé, jako opozice proti šihábovcům²³⁰.

²²⁵ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 10.

²²⁶ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 162

²²⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 144.

²²⁸ Tamtéž. s. 150–151.

²²⁹ Objevuje se také transkripce Džamál či Džamálil.

²³⁰ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 153–154.

Zároveň v této době, jak bylo naznačeno výše, nadále sílí aktivita šíitské komunity pod vlivem Músy as-Sadra, který se zaměřoval na řešení sociálních problémů a angažoval se i v politice. Na základě jeho návrhu byla v roce 1967 založena Nejvyšší islámská šíitská rada jako zastupitelský orgán šíitské komunity²³¹, které byla zákonem č. 72/76 ze dne 19. 12. 1967 přiznána role dohlázeatele nad výkonem politických, sociálních a ekonomických práv²³².

Ozbrojené střety mezi palestinskými bojovníky a Státem Izrael, které na konci roku 1968 vyústily ve zničení 13 letadel libanonské Middle East Airlines odstartovaly vládní krizi, trvající 215 dní. Představitelé Libanonské republiky se snažili nalézt ideální stanovisko vůči palestinským bojovníkům tak, aby nebyla ohrožena země a její integrita. Krize byla ukončena 8. 11. 1969 podepsáním Káhirske dohody mezi Jásirem Arafatem jako představitelem Organizace pro osvobození Palestiny a vrchním velitelem libanonské armády generálem Emilem Bustáním pod záštitou egyptského prezidenta. Uzavřením dohody bylo uznáno právo palestinských bojovníků pobývat na území Libanonu a zároveň byly palestinské tábory vyňaty z pravomoci státní moci²³³.

Diskuze na palestinskou přítomnost v zemi rozdělila již tak nejednotné obyvatele. Muslimská komunita, zejména její sunnitská část se přikláněla na stranu OOP s vidinou zvýšení muslimské populace ve státě, skýtající tak zvýšení podílu ve vládě²³⁴. Křesťané, včetně Raymonda Eddého²³⁵, ale i někteří muslimové považovali Káhirskou dohodu za zásah do suverenity státu²³⁶. Strach z šířících se levicových ideologií také přispěl k tendenci spojovat příchozí cizince, především tedy Syřany a Palestince, se sociálními

²³¹ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 54.

²³² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 184.

²³³ Tamtéž. s. 154–155.

²³⁴ CORSTANGE, Daniel. *The Price of a Vote in the Middle East*. s. 55.

²³⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 133.

²³⁶ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 11.

problémy libanonské společnosti, což vytvářelo ještě větší propast, kterou politické napětí jen přizivovalo²³⁷.

5.2.5 Na pokraji občanské války (1970–1975)

V sedmdesátých letech se již plně začaly projevovat následky nedostatečnosti politicko-ekonomického uspořádání. Od svého vzniku sice Libanon zaznamenával ekonomický růst ale s určitými výhradami. S odkazem na výše zmíněná fakta je třeba zdůraznit, že ekonomická prosperita se netýkala celého území a ne všech obyvatel. Ekonomicky liberální země se zaměřovala na rozvoj obchodu, financí, služeb a turismu se silnou orientací na vývoz, některé sektory, jako například zemědělství ale zůstávaly opomíjeny. Ačkoliv tedy roční růst HDP převyšoval i ty nejrychleji se rozvíjející země Blízkého východu, profitovali z něj ti nejbohatší žijící v hlavním městě či jiných velkých městech²³⁸. Bejrút byl regionálním, nejen obchodním, centrem a přesídlit sem se mezi lety 1960 a 1965 rozhodla pětina obyvatel venkova²³⁹, a kvůli vzrůstajícím obavám z palestinské přítomnosti se v průběhu šedesátých let do hlavního města a jeho rozrůstajících se předměstí přesunula téměř třetina obyvatel jižního Libanonu²⁴⁰.

Nespokojenost obyvatel pramenící z mnoha sociálních problémů se tak v sedmdesátých letech projevila v podobě stávek a demonstrací²⁴¹, ale nezbytné reformy a změna systému shora, nebyly realizovány, primárně kvůli neochotě vládních

²³⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 148–149.

²³⁸ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 249–251.

²³⁹ Tamtéž. s. 251.

²⁴⁰ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 166. Zásadní událostí pro nárůst Palestinské přítomnosti byla porážka v Jordánsku 1970/1. BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 315.

²⁴¹ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 252.

činitelů měnit stávající pořádek ve svůj neprospěch²⁴², ale neváhali použít armádní jednotky proti rozhořčeným obyvatelům, namísto k efektivní vnější obraně státu v arabsko – izraelském konfliktu²⁴³.

Sociální hnutí se tak, nevyslyšeno představiteli státu, obracelo na jednotlivé náboženské komunity se snahou uskutečnit změnu zdola. V první polovině sedmdesátých let založil Músá as-Sadr významná politická uskupení. V roce 1974 to bylo Hnutí vyděděnců, které i když necítilo na konkrétní náboženskou komunitu, oslovilo svým sociálním zaměřením převážně šíity. O rok později vznikla vojenská frakce tohoto uskupení s názvem Prapory libanonského odporu známé jako Hnutí naděje²⁴⁴.

Další z arabsko-izraelských konfliktů – Jomkipurská válka na podzim roku 1973 – přispěl k setkání libanonské a syrské hlavy státu k diskuzi nad mezinárodněpolitickými vztahy. Sulajman Franžíje²⁴⁵ a Háfiz al-Asad uzavřeli na počátku roku 1974 společnou dohodu, která strany zavazovala ke vzájemné pomoci při obraně státu v případě ohrožení zejména ze strany Státu Izrael²⁴⁶.

Vyostřující se situace ve vládě, kterou se nedařilo stabilizovat, byla odrazem frustrace společnosti. Stát disponoval slabými institucemi a úřady, čímž docházelo úpadku centrální autority a vnitřní bezpečnosti. Spolu s tím vzrůstalo násilí mezi vznikajícími ozbrojenými skupinami²⁴⁷. Ozbrojené střety a odvety, k nimž docházelo čím dál častěji, vyústily v otevřený konflikt 13. 4. 1975

²⁴² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 173–174.

²⁴³ Tamtéž. s. 175–176.

²⁴⁴ Spojením počátečních písmen v arabštině, vznikne z Prapory libanonského odporu (Afwádž al-Muqawamma al-Lubnáníja) výraz „Amal“, znamenající „naděje“. JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 55.

²⁴⁵ Objevuje se také transkripce Frangieh.

²⁴⁶ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 188.

²⁴⁷ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 308.

když při jedné z nich milice Falangy zaútočily na autobus mířící na předměstí Bejrútu a zabily 21 Palestinců²⁴⁸.

Situaci se prezident ještě snažil zachránit vydáním Ústavního dokumentu²⁴⁹ 14. 2. 1976, jako pokus o reformu neuspokojivého politického systému. Hlavními body Dokumentu bylo stanoveno vyhlášení arabské identity státu, muslimská komunita měla být v Poslanecké sněmovně zastoupena stejným počtem poslanců jako křesťané, navíc měl Parlament získat právo volit premiéra. Též mělo dojít ke zrušení principu politického konfesionalismu, vyjma postu prezidenta, premiéra a předsedy Parlamentu a vyšších stupňů správy. Vydání Dokumentu se ale nesetkalo s pozitivní odezvou ze strany představitelů muslimské komunity, kterým se jevil jako nedostatečný, a nedokázalo tedy boje zastavit²⁵⁰.

Navzdory všem válečným událostem si Libanon do určité míry zachoval svou integritu, což později přispělo k částečnému obnovení pořádku a chodu státu. Představitelé mocí po celou dobu vykonávali alespoň některé ze svých pravomocí, které jim situace dovozovala. Poslední parlamentní volby proběhly v roce 1972 a zvolený parlament si každé čtyři roky obnovoval mandát²⁵¹ a do konce války zvolil pět prezidentů. Činnost státních orgánů a institucí byla sice utlumena, ale jejich existence zůstala zachována. Fungování bezpečnostních složek státu nebylo efektivní a došlo ke ztrátě kontroly hranic a území na severu, jihu a v údolí Biká, nicméně probíhaly pokusy o jejich obnovu²⁵².

²⁴⁸ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 189.

²⁴⁹ Ar. al-Wathīqa al-Dastúrija.

²⁵⁰ AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. s. 64–65.

²⁵¹ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 253.

²⁵² BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 309 a 319.

5.3 Strany občanské války a jejich vzájemné vztahy

Tato podkapitola slouží ke krátkému shrnutí občanské války, jejím následkům a intervenci cizích států, jejichž prostřednictvím nakonec proběhla mírová jednání a stabilizace země.

K vypuknutí konfliktu, jak zaznělo v přechodí podkapitole, přispěly jak faktory vnější, tak vnitřní, které dlouhodobě působily na libanonskou společnost a politiku, a s nimiž se představitelé republiky nedokázali vypořádat. Kombinace arabsko-izraelských válek spolu s působením OOP a netečnost vládnoucích elit reagovat na probíhající politické a společenské změny přinesla ničivé následky²⁵³. Předpokládaná populace Libanonské republiky činila před rokem 1975 přibližně 3,1 milionu obyvatel²⁵⁴. Válka přitom naprosto zásadním způsobem ovlivnila životy většiny z nich. Nejvyšší čísla hovoří o 150 000 mrtvých, až 250 000 zraněných²⁵⁵, 17 000 zmizelých, 790 000 bylo nutno opustit své domovy. Třetina obyvatel emigrovala do zahraničí a celkové škody dosáhly výše 25 miliard dolarů²⁵⁶.

Vnitřní strany konfliktu představovaly lidové etnické a náboženské milice, organizovány převážně na politickém základu, zejména Falanga a Libanonská fronta, představující křesťansko-maronitskou alianci, dále OOP, Hnutí naděje, Progresivní socialistická strana a v druhé polovině osmdesátých let vzniknuvší Hizballáh²⁵⁷. Do války se zapojily oba sousedé Libanonu – Sýrie a Stát Izrael, včetně OOP, ale do určité míry i další státy regionu

²⁵³ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 11.

²⁵⁴ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 77.

²⁵⁵ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 253.

²⁵⁶ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 77.

²⁵⁷ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 251.

v podobě zástupné války: Egypt, Libye, Irák, Saúdská Arábie, Írán a Arabská liga. K dalším vnějším činitelům se připojili i Spojené státy a Sovětský svaz, také Francie a OSN²⁵⁸.

Charakter konfliktu se během let proměňoval v závislosti na přeskupení politických sil a spojenců bojujících stran. Ač byla Sýrie původně spojencem OOP, v občanské válce se postavila na stranu libanonské vlády a Falangy. Se souhlasem USA a Izraele, rovněž spojence Falangy, vstoupilo 1. 6. 1976 na území Libanonu 15 000 syrských vojáků. Jejich zapojení se do konfliktu ani vyslání Arab Deterrent Force Arabské ligy ale boje neukončilo²⁵⁹. O dva roky později došlo k první přímé intervenci Státu Izrael v podobě Operace Lítání 14. 5. 1978²⁶⁰, v reakci na to vydala Rada bezpečnosti OSN 17. 3. 1978 Rezoluci 425, kterou vyzvala Izrael k ukončení válečných operací a stažení svých jednotek, spolu s tím byly Rezolucí 426 vyslány jednotky UNIFIL²⁶¹, které měly na tento proces dohlížet a napomoci k zavedení pořádku a bezpečnosti v zemi a obnovení autority centrální vlády²⁶². O několik let později 8. 6. 1982 vstoupil Izrael na území Libanonu znovu v rámci Operace mír pro Galileu²⁶³, s cílem zlikvidovat jednotky OOP a jejich pozici v Libanonu, a přispět k vytvoření nového politického uspořádání²⁶⁴. Ve stejném roce se přidaly Íránské revoluční gardy²⁶⁵.

O efektivitě izraelské intervence v roce 1982 by se dalo polemizovat s ohledem na její důvody v porovnání s nepřilíš zdárnými výsledky. Nicméně Libanon i Izrael překročili k formulaci mírové smlouvy, která měla být podkladem pro stabilizaci situace

²⁵⁸ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 309.

²⁵⁹ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 202–205.

²⁶⁰ Tamtéž. s. 212.

²⁶¹ United Nations Interim Force for Southern Lebanon.

²⁶² MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon*. s. 24.

²⁶³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 220.

²⁶⁴ BERRY, Mike, PHILO, Greg. 1982: *The Invasion of Lebanon*. s. 80.

²⁶⁵ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 326.

a vytvoření diplomatických vztahů mezi nimi. Dne 17. 5. 1983 tak obě země podepsaly za účasti zástupce USA dokument, kterým vzájemně uznaly suverenitu, politickou nezávislost a územní integritu (čl. 1 odst. 1), Libanon by tak byl další arabskou zemí, která by oficiálně akceptovala existenci Státu Izrael. V dohodě se obě země zavázaly k ukončení válečných operací a vyhlášení míru (čl. 1 odst. 2), Izrael navíc ke stažení svých jednotek z území Libanonu (čl. 1 odst. 3), ovšem v závislosti na odchodu syrských jednotek. Signatáři měli zajistit, že území obou států nebude zneužito k teroristickým činům (čl. 4 odst. 1) a bude zabráněno vzniku uskupení, které by se pokoušeli napadnout druhou stranu, a rovněž všechny dohody umožňující vznik takových uskupení jsou považovány za neplatné (čl. 4 odst. 2). Toto ustanovení se prokazatelně vztahuje na OOP a Káhírskou dohodu. Ustanovení dohody také vylučovalo vměšování se do vnitřních či vnějších záležitostí protistrany (čl. 4 odst. 3 písm. c). Také měla být vytvořena komise, která by dohlížela na dodržování dohody a zajišťovala by rozvíjení vzájemných vztahů (čl. 8 odst. 1)²⁶⁶.

Je zřejmé, že uzavření dohody nebylo v zájmu Sýrie, a ačkoliv došlo k její ratifikaci Parlamentem, prezident ji nepodepsal, a v květnu roku 1984 ji vláda odmítla²⁶⁷, zároveň ale byla zrušena Káhírská dohoda²⁶⁸. Izraelské jednotky se v roce 1985 stáhly na jih od řeky Lítání, kde proti nim další útoky podnikaly milice Hizballáhu²⁶⁹.

²⁶⁶ KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. s. 41–43.

²⁶⁷ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 230.

²⁶⁸ KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. s. 41.

²⁶⁹ MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon*. s. 34.

V posledních letech války vyvolal spor mezi dvěma vládami ústavní krizi, jelikož každá z těchto vlád se považovala za legitimní. Situace nastala vypršením prezidentského mandátu Amína Džumajjila, aniž by byl zvolen jeho nástupce, protože prezident se pokoušel své funkční období prodloužit²⁷⁰. Salím al-Huss, který odstoupil z pozice premiéra, vzal svou rezignaci zpět po tom, co Džumajjil jmenoval, navzdory ústavně zakotvenému pravidlu, novým premiérem křesťana generála Michela ʿAúna. Ten se navíc v září roku 1989 prohlásil za hlavu státu, z této pozice odvolal Salíma al-Husse, rozpustil Parlament a odmítal uznat nově zvolené prezidenty. Mezi lety 1988 a 1990 se tak nekonaly schůze Parlamentu a došlo k oddělení složek státu na dvě frakce v důsledku existence dvou vlád²⁷¹. Michel ʿAún dále vyhlásil osvobozenou válku proti Sýrii, která ho nakonec na konci října roku 1990 porazila a v srpnu 1991 donutila opustit zemi²⁷².

²⁷⁰ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 24.

²⁷¹ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 322–323.

²⁷² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 246–249.

6. Stabilizace a ústavní vývoj po skončení občanské války

S ukončením dvojvládní a odchodem Michela 'Aúna do exilu ve Francii nastaly podmínky pro realizaci výsledků mírového jednání, které probíhalo již během ústavní krize. Tato kapitola pojednává o dalším významném prameni ústavního práva, s nímž došlo k zásadním změnám ve státoprávním uspořádání Libanonu. S ústavní novelou nastává období Druhé republiky, zároveň je vytyčen cíl, kterého má být v budoucnu, pomocí dalších změn politického systému, dosaženo.

6.1 Tá'ífská dohoda 1989 a její důsledky

Dokument národního porozumění²⁷³, či Dokument národního smíření²⁷⁴, jak bývá Tá'ífská dohoda také nazývána, svým charakterem a významem odpovídá Národnímu paktu z roku 1943. Přijetím Dohody byla ustanovení Paktu revidována, některá z nich zformalizována, ale převážně došlo k zásadním změnám, které se přímo dotkly 31 článků Ústavy, včetně vložení preambule²⁷⁵. Smyslem Dohody tak nebylo pouze ukončení občanské války a vyjednání mírových podmínek, ale také obnovení suverenity státu a nalezení východisek, která by vedla ke společenskému konsenzu a odstranila nevyhovující prvky, jež byly jednou z příčin konfliktu. Vzhledem k tomu, že se do války zapojilo tolik uskupení a států, bylo třeba Dohodou upravit i budoucí vztahy a postoj státu vůči těmto entitám. Předmětem byly primárně syrsko-libanonské a izraelsko-libanonské vztahy, rozpuštění milic

²⁷³ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon* s. 248.

²⁷⁴ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 20.

²⁷⁵ Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004.

a reorganizace armády. Okruhy, kterým se Dohoda věnovala, jsou detailně zpracovány v následujících oddílech.

6.1.1 Okolnosti uzavření Tá'ífské dohody

Krizová období Libanonské republiky mají alespoň jeden společný rys, a tím je zapojení cizích států, jejichž prostřednictvím dochází nakonec k jejich zdárnému ukončení a pokusu o vyřešení. Svolání mírového jednání do saúdskoarabského města s příznačným jménem Tá'if, pramenilo z iniciativy Spojených států, Saúdské Arábie a Sýrie, z nichž největší zájmy na ovlivnění výsledné podoby Dohody měla Sýrie, se záměrem zajistit si v reorganizovaném státě co nejsilnější postavení²⁷⁶.

Toto úsilí provázelo vztahy Sýrie a Libanonu po celou dobu jejich existence. Svou intervencí v občanské válce tak Sýrie využila příležitost vybudovat si v zemi dominantní pozici a čerpat z výhod s tím spojenými. Tématem pozdější diskuze byla legitimita této intervence, která bývá ospravedlňována skutečností, že více než čtyři pětiny ADF, nasazených Arabskou ligou, tvořili syrské jednotky. Po tom, co došlo k ukončení mandátu ADF v roce 1982, bylo stažení syrských jednotek podmíněno přímým jednáním a dohodou mezi Libanonem a Sýrií. Do doby než tak bylo učiněno v podobě Tá'ífské dohody, měla Sýrie možnost upevňovat svou pozici a vliv v různých státních sektorech²⁷⁷.

Mírové jednání probíhalo od 30. 9. 1989, a účastnilo se ho z původního devadesáti devítičlenného parlamentu čítajícího sedmdesát tři přeživších celkem šedesát dva poslanců. O téměř měsíc později schválilo padesát osm z nich výslednou podobu Tá'ífské dohody²⁷⁸. Zastavením odporu Michela 'Aúna skončila

²⁷⁶ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 256.

²⁷⁷ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 16.

²⁷⁸ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 323–324.

válka, a mohlo dojít k její implementaci, a 21. 9. 1990 byla tedy ratifikována a stala se součástí ústavy²⁷⁹. Většina politických činitelů, kteří se účastnili války, s podobou Dohody souhlasila, s nimi i maronitský patriarcha Nasralláh Butrus Sfajr²⁸⁰, který se na rozdíl od svého předchůdce politicky angažoval a to samozřejmě ve prospěch křesťanské opozice²⁸¹. Naproti tomu Michel 'Aún se důrazně vymezoval proti snížení pravomocí prezidenta²⁸² a kritizoval nepřesnosti a nejasnosti týkající se uskutečnění zamýšlených ústavních novel a odchodu syrských jednotek²⁸³.

6.1.2 Ústavní změny

Dohoda zásadním způsobem ovlivnila podobu Ústavy a změnila dosavadní politický systém a rozložení moci. V první řadě se součástí Ústavy stala preambule, která odpovídá Všeobecným principům části I. Tá'ífské dohody, a jež pod písmeny A) až J) představuje základní rysy státu, který charakterizuje jako svrchovaný, svobodný a nezávislý. Vymezuje jej jako „konečnou domovinu svých občanů“²⁸⁴, čímž odmítá dělení území či vytvoření federace s jiným státem²⁸⁵, hlásí se k arabské identitě a sounáležitosti²⁸⁶, a přijímá tedy svůj arabský charakter naprosto otevřeně oproti Národnímu paktu. Zdůrazňuje své členství v Arabské lize a v OSN²⁸⁷, tak opět poukazuje na svůj arabský profil a zároveň na otevřenost a zájem o místo v mezinárodních vztazích²⁸⁸. Pod písmenem B)

²⁷⁹ FARHA, Mark. *Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution*. s. 119.

²⁸⁰ Objevuje se také transkripce Sfejir.

²⁸¹ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 325.

²⁸² TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 248.

²⁸³ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 21.

²⁸⁴ Písm. A) preambule Ústavy.

²⁸⁵ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israel/Palestine and Lebanon. s. 82.

²⁸⁶ Písm B) preambule Ústavy.

²⁸⁷ Písm B) preambule Ústavy.

²⁸⁸ Pax syriana. s. 13.

je také vysloveno vedle chart výše zmíněných organizací i přijetí Všeobecné deklarace lidských práv²⁸⁹.

Další ustanovení představují principy, ke kterým se republika hlásí: demokracie a parlamentarismus, úcta k všeobecným svobodám s důrazem na svobodu myšlení a náboženského vyznání, úcta k sociální spravedlnosti a rovnosti občanů v jejich právech a povinnostech²⁹⁰. Za zdroj moci a svrchovanosti je považován lid, který je vykonává prostřednictvím ústavních institucí²⁹¹. Preambule dále zmiňuje princip oddělení mocí, jejich spolupráci a rovnováhu²⁹² a rovněž zakotvuje liberální směr ekonomiky²⁹³ a rovnoměrný rozvoj všech regionů jako základ jednoty a stability²⁹⁴.

Písmeno H) preambule Ústavy si klade za cíl zrušení principu politického konfesionalismu, a to podle přechodného plánu, jehož naplněním má nastat období Třetí republiky²⁹⁵. Tento záměr je obsažen i v článku 95 Ústavy, který zároveň předestírá vytvoření Národní rady, zabývající se tímto úkolem, ovšem nestanovil lhůtu, během které by se tak mělo uskutečnit, stejně jako Dohoda a Národní pakt. Tá'ífská dohoda navíc hovoří o tom, že v čele této Národní rady má stát prezident, spolu s ním má zasedat předseda vlády, mluvčí Poslanecké sněmovny, dále také významné osobnosti z politických, intelektuálních a společenských kruhů²⁹⁶, jejichž úkolem bude nalézt vhodnou cestu ke zrušení politického konfesionalismu a dohlížet na provádění navrženého přechodného plánu. Dohoda klade důraz na vybírání státních zaměstnanců

²⁸⁹ Písm B) preambule Ústavy.

²⁹⁰ Písm. C) preambule Ústavy.

²⁹¹ Písm. D) preambule Ústavy.

²⁹² Písm. E) preambule Ústavy.

²⁹³ Písm. F) preambule Ústavy.

²⁹⁴ Písm. G) preambule Ústavy.

²⁹⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 250.

²⁹⁶ Tá'ífská dohoda část první, II., písm. G.

výhradně podle jejich schopností a znalostí²⁹⁷ a na odstranění informace o náboženské příslušnosti z libanonských občanských průkazů²⁹⁸. Doposud nebyly žádné ze zmíněných kroků ke zrušení principu realizovány.

Závěrem preambule stanovuje zákaz územní segregace obyvatel a zákaz jakýchkoliv zásahů do „dohody o vzájemném soužití“, která představuje vůli komunit žít ve vzájemném respektu a podílet se na výkonu moci²⁹⁹ a předchází pokusu o nadvládu jedné z komunit³⁰⁰. Text Tá'ífské dohody navíc explicitně uvádí zákaz repatriace Palestinců žijících v Libanonu³⁰¹.

Novou institucí, která má podle Tá'ífské dohody sloužit jako soudní orgán kontroly ústavnosti, dozírat na dodržování ústavnosti zákonů a rozhodovat spory vzešlé z voleb, je Ústavní rada³⁰², která byla zákonem č. 250 ze dne 14. 7. 1993 vytvořena. Ve vztahu k tomuto orgánu bylo přiznáno představitelům státem uznaných náboženských společností právo se na něj obracet v případě porušování ústavnosti v oblasti práva personálního statusu, svobody vyznání a svobody náboženského vzdělávání, čímž má být zajištěn soulad „mezi náboženstvím a státem“³⁰³. Představitelé náboženských společností tak získávají toto právo podobně jako představitelé moci výkonné a zákonodárné, kteří mají předkládat Ústavní radě podněty týkající se ústavnosti jakýchkoli zákonů, a takto se na Radu může obracet prezident republiky, předseda Parlamentu, předseda vlády a skupina minimálně deseti poslanců³⁰⁴. Ve věci rozhodování sporů pramenících z voleb podává

²⁹⁷ Tá'ífská dohoda, část první, II., písm. G, a.

²⁹⁸ Tá'ífská dohoda, část první, II., písm. G, b.

²⁹⁹ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 324.

³⁰⁰ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 22.

³⁰¹ Tá'ífská dohoda, část první, I., písm. H.

³⁰² Ang. Constitutional Council, fr. Conseil Constitutionnel, ar. al-Madžlis ad-Dastúri.

³⁰³ Tá'ífská dohoda, část třetí, písm. B, [2].

³⁰⁴ Článek 19 Ústavy..

návrh na zahájení řízení minimálně třetina poslanců v případě voleb prezidentských³⁰⁵, a poražený kandidát v případě voleb parlamentních³⁰⁶.

Podle původního znění Tá'ífské dohody měla mít Ústavní rada i pravomoc výkládat články Ústavy, ovšem na základě svého rozhodnutí si tuto pravomoc ponechal Parlament³⁰⁷. Rada tak interpretuje jen v případě, že se vyskytne pochybnost o souladu konkrétního zákona s Ústavou, nikoliv v okamžiku nejistoty či sporu mezi politickými činiteli, kteří v takové situaci musí sami dojít k řešení. Žádný z článků Ústavy ovšem nesvěřuje orgánu moci zákonodárné takovou pravomoc. Podle slov bývalého prezidenta Ústavní rady Issama Sulajmana je tento fakt jedním z důvodů nutné reformy, v rámci které by mělo dojít k rozšíření pravomocí Rady, aby sama mohla na základě vlastní iniciativy ověřovat soulad zákonů, nikoliv pouze na základě podnětů zvenčí. Sulajman dále navrhuje rozšíření práva obrátit se na Ústavní radu i na libanonské občany³⁰⁸.

Bylo by ovšem rovněž vhodné podrobit reformě i obsazování soudcovských postů této ústavní instituce, vzhledem k tomu, že dle zákona má Rada deset členů, polovina z nich je volena Parlamentem a druhou polovinu volí vláda, proto je nezávislost a nestrannost tohoto orgánu a jeho členů přinejmenším diskutabilní. Funkční období soudců činí šest let, a s výjimkou prezidenta Rady nemohou tuto funkci po jeho skončení dále zastávat. Navzdory tomu setrvali libanonské ústavní soudci jmenovaní v roce 2009

³⁰⁵ Tzn. volby prezidenta republiky a předsedy Parlamentu. Dosud nebyl podán návrh na zahájení tohoto typu řízení. Conseil Constitutionnel. *Contentieux Electoral. Competence du Conseil en matiere de contentieux electoral.*

³⁰⁶ Conseil Constitutionnel Libanais. *La saisine du conseil constitutionnel.*

³⁰⁷ Tá'ífská dohoda, část třetí, písm. B, [2], SLEIMAN, I., POLL, R., *Towards a Reform in Lebanon? Interview with the President of the Constitutional Council ISSAM SLEIMAN.*

³⁰⁸ SLEIMAN, I., POLL, R., *Towards a Reform in Lebanon? Interview with the President of the Constitutional Council ISSAM SLEIMAN.*

na svých postech po více než 10 let, ovšem nejedná se o bezprecedentní situaci. V letech 2003 a 2006 rovněž došlo k vypršení mandátu ústavních soudců, kteří byli na základě ustanovení zákona č. 243 čl. 4³⁰⁹ oprávněni vykonávat funkci až do jmenování soudců nových³¹⁰. Prezident Ústavní rady se od tohoto problému distancoval a dle výše zmíněného zákona podmínil skončení funkčního období soudců, bez ohledu na jeho faktickou zákonem stanovenou délku, jmenováním jejich nástupců³¹¹, k čemuž došlo v červnu a srpnu roku 2019, kdy byli nejprve jmenováni soudci zvolení Parlamentem a později soudci navržení vládou, v čele Rady stanul nový prezident Tannús Mašlab³¹².

Moc výkonná, která dosud ležela primárně v rukou prezidenta, je nyní svěřena vládě³¹³ (čl. 17). Prezident tak přichází o řadu svých pravomocí ve prospěch vlády, premiéra a předsedy Parlamentu³¹⁴, jejichž role je naopak posílena. Dříve prezident vedl jednání vlády, a přijetí rozhodnutí bylo podmíněno jeho souhlasem, ovšem po novele je mu přiznáno pouze právo se účastnit jednání vlády a předsedat jim, nicméně bez možnosti hlasovat (čl. 53 odst. 1). Jmenování předsedy vlády je nově vázáno poradou prezidenta s předsedou Parlamentu, potažmo s poslanci (čl. 53 odst. 2). K ratifikaci mezinárodní smlouvy může dojít pouze se souhlasem premiéra a vlády, která o nich zpravuje Poslaneckou sněmovnu (čl. 52). Prezident tak také ztratil své výlučné právo nezávisle rozhodovat. Právo prezidenta rozhodnout o rozpuštění Poslanecké sněmovny přechází na vládu, která tak může učinit po jeho žádosti (čl. 55), čímž byl

³⁰⁹ Vnitřní předpisy Ústavní rady.

³¹⁰ Conseil Constitutionnel. *Presentation generale, l'art.8.*

³¹¹ SLEIMAN, I., POLL, R., *Towards a Reform in Lebanon? Interview with the President of the Constitutional Council ISSAM SLEIMAN.*

³¹² New Constitutional Council head: Will not bow down to political pressure. *The Daily Star.*

³¹³ V Ústavě označena jako Rada ministrů.

³¹⁴ V Ústavě dříve označen jako „mluvčí Parlamentu“ nyní jako „prezident Parlamentu“.

celý proces znesnadněn³¹⁵. Mezi role prezidenta patří sice předsedání Nejvyšší radě obrany s premiérem jako svým zástupcem (čl. 49 a čl. 64) a vrchní velení ozbrojených složek, ale v tomto je zároveň podřízen pravomoci vlády (čl. 49), v jejíž kompetenci je také vyhlášení míru, války, všeobecné mobilizace a rozhodování o dalších zásadních záležitostech (čl. 65 odst. 5). Dále byl upraven rozhodovací proces vlády, která přijímá rozhodnutí na základě konsenzu, pokud ho nelze dosáhnout, tak většinou hlasů, a rozhodnutí týkající se zásadních záležitostí potom dvoutřetinovou většinou všech členů vlády (čl. 65 odst. 5).

Pravomoci předsedy Parlamentu byly naopak posíleny, a tím tak byla podpořena role šíitské komunity. Předseda Parlamentu je volen na čtyři roky, eventuálně na dobu existence Parlamentu, kterým byl zvolen (čl. 44). Dále není povinen svolat Parlament, kromě ústavně stanovených schůzí (čl. 32). Účastní se také výběru premiéra a volby prezidenta (čl. 53 odst. 2 a čl. 73)³¹⁶.

Změnou ústavy tak dochází k přeskupení pravomocí a namísto silného prezidenta nastupují tři představitelé moci výkonné, zároveň zástupci tří nejpočetnějších náboženských komunit, a každý z nich hraje nezanedbatelnou roli v utváření politiky. Jejich vztahy a případné konflikty jsou tedy pro situaci a vývoj státu zásadní, proto bývá toto „trojvládí“ v zahraniční literatuře označováno jako „trojka“ či „para-instituce“.³¹⁷

Nové uspořádání také počítalo s obnovením Senátu, ve kterém by byly zastoupeny všechny náboženské společnosti, a to s prvními volbami do Poslanecké sněmovny, které nebudou organizovány podle principu politického konfesionalismu (čl. 22). V druhé komoře Parlamentu mohlo dojít k eventuálnímu širšímu

³¹⁵ TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. s. 250–251.

³¹⁶ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 22.

³¹⁷ Tamtéž. s. 23.

prosazení drúzů, tedy čtvrté nejpočetnější náboženské komunity³¹⁸. Ani toto ustanovení nebylo doposud naplněno.

Ke zcela zásadní změně došlo ve složení Parlamentu, kde byl muslimům přiznán větší podíl na moci. Nejprve byl zvýšen počet poslanců z 99 na 102, a zákonem č. 154³¹⁹ v roce 1992 na 128³²⁰, a zastoupení muslimských a křesťanských komunit bylo vyrovnáno, navíc byla nově poskytnuta místa alawitům. Obsazení Poslanecké sněmovny tak po roce 1992 vypadalo co do náboženských komunit a počtu jejich poslanců následovně: maronité (34), řecto ortodoxní (14), řecko katolické (8), arménsko ortodoxní (5), arménsko katolické (1), protestanti (1), jiné (1), sunnité (27), šíité (27), alawité (2), drúzové (8). Křesťanské a muslimské komunity tak shodně mají každá 64 poslanců³²¹. Nutno podotknout, že ani touto změnou nebylo zastoupení komunit rozděleno spravedlivě s ohledem na předpokládané údaje o skladbě společnosti, jejíž většinu už tehdy tvořili muslimové³²².

6.1.3 Zpětvzetí kontroly nad libanonským územím

Tá'ífská dohoda je rozdělena do čtyř částí, z nichž první nejrozsáhlejší byla představena výše, zbylé tři představují podstatně kratší úsek, pro existenci svrchovaného nezávislého státu jsou ovšem natolik podstatné, že nelze pochybovat o jejich rovnocennosti s výše zmíněnými ústavními reformami.

Druhá část Dohody se týká rozšíření státní suverenity na celém území Libanonu, především prostřednictvím libanonských ozbrojených složek – LAF a ISF³²³, k jejichž posílení mělo dojít

³¹⁸ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 14.

³¹⁹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 90.

³²⁰ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 82.

³²¹ Tamtéž. s. 69.

³²² EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 14.

³²³ Lebanese Army Forces a Internal Security Forces.

pro zajištění bezpečnosti, podle Dohody mají být navíc výslovně připravené čelit izraelské agresi³²⁴. Nová Vláda národního smíření, která vznikla 24. 12. 1990³²⁵, měla zajistit kontrolu nad celým územím republiky a vypracovat nový bezpečnostní plán. Součástí poválečného uspořádání bylo odzbrojení a rozpuštění milic a převzetí jejich zbraní³²⁶ podle nařízení z března roku 1991. Výjimka byla udělena milicím Hizballáhu, které na jihu země kladly odpor izraelským jednotkám. Podle zákona č. 88 z června téhož roku se 6000 původních bojovníků milic stalo součástí armády³²⁷. Dohoda tak byla realizována s určitými výhradami, které se kromě Hizballáhu vztahovaly i na prosyrské palestinské jednotky. Libanonská armáda nerozšířila svou kontrolu nad územím obsazeném Sýrií a rovněž přijetí bývalých bojovníků milic do armádní struktury bylo v rozporu s ustanoveními Dohody³²⁸. Ačkoliv se tedy jednalo o snahu o upevnění státní moci, byla namísto toho potlačována ve prospěch moci cizí.

Osvobození území státu od izraelské okupace, které je obsaženo v třetí části Dohody, má zahrnovat realizaci Rezoluce 425 a dalších rezolucí Rady bezpečnosti OSN, týkající se ukončení okupace; dodržování příměří uzavřeného 23. 3. 1949 a rozmístění libanonských armádních jednotek do jižních pohraničních oblastí spolu s jednotkami OSN.

Dohoda poskytla prostor i pro úpravu vztahů mezi Libanonem a Sýrií, a to v části druhé a čtvrté. Jako jeden ze zprostředkovatelů mírového jednání se Sýrií podařilo vytvořit mezinárodně uznanou právní oporu své pozice v Libanonu v podobě ustanovení Dohody, které zavazovalo ke stažení jednotek z Biká a dalších oblastí

³²⁴ Tá'ífská dohoda, písm. C, č. 3.

³²⁵ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 326.

³²⁶ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israel/Palestine and Lebanon. s. 83.

³²⁷ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 21.

³²⁸ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 26.

nejdéle do dvou let od promulgace ústavní novely, ale zároveň podrobilo přítomnost Sýrie úpravě v bilaterální smlouvě³²⁹.

Dohromady bylo mezi těmito dvěma zeměmi uzavřeno 19 dohod, jejichž předmětem bylo uspořádání vztahů v různých oblastech. Nejdůležitějšími z nich byly Dohoda o bratrství a spolupráci z května roku 1991 a Dohoda o obraně a bezpečnosti ze září téhož roku, které upravovaly vztahy mezi zeměmi a vyjadřovaly snahu o dosažení co největší spolupráce v oblasti zahraniční politiky, bezpečnosti, ekonomie, kultury, vědy a vytvoření orgánů pro realizaci této spolupráce³³⁰.

Sýrie si tedy zabezpečila svou pozici, v podobě 30 000 až 45 000 vojáků³³¹ a nakloněných partnerů ve všech státních sektorech, ze které po dalších 15 let prosazovala v Libanonu své zájmy³³². Většina poválečných prezidentů zastávala pro syrské stanovisko a Sýrie neváhala prosadit změnu Ústavy, aby je ve funkci udržela³³³. Pro vyplnění prázdných míst v Parlamentu přikročila ke jmenování 40 poslanců, z nichž většina byla zvolena i ve volbách v letech 1992, 1996 a 2000³³⁴, a tak podporovala prosyrské tendence v politice. Z těchto důvodů se křesťanští politikové rozhodli v letech 1992 a 1996 volby bojkotovat³³⁵.

³²⁹ Tamtéž. s. 23.

³³⁰ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 17.

³³¹ BARAK, Oren. *Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation*. s. 327 a ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic. Prospects For the Twenty-first Century*. s. 63.

³³² EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 22.

³³³ Tamtéž. s. 18.

³³⁴ Tamtéž. s. 18.

³³⁵ Tamtéž. s. 21.

7. Politický vývoj po roce 1989 do současnosti

Poslední část práce je věnována vývoji státu a ústavnosti v současném období Druhé republiky, tedy bezmála třiceti letům po uzavření Táfíské dohody. Až do roku 2000 byla integrita státu narušována boji ozbrojených jednotek Hizballáhu a Izraele v hraničním pásmu na jihu země a do roku 2005 bylo politické uspořádání Libanonu přímo ovlivňováno syrskou přítomností. Této problematice je věnována první podkapitola, následovaná událostmi cedrové revoluce a války s Izraelem v roce 2006 a uklidnění situace uzavřením Dohody z Dauhá. Samostatná podkapitola je věnována uskupení Hizballáh, které se z původních milic transformovalo na politickou stranu a nyní získává čím dál větší popularitu, podporu a vystupuje jako silný partner nejen na domácí politické scéně.

Konečně poslední podkapitola pokrývá posledních deset let s ohledem na vliv syrské občanské války, politické vakuum způsobené absencí na postu prezidenta a s tím spojené prodlužování mandátu poslanců. Závěrem kapitola seznamuje s vládní krizí roku 2018 a jejím výsledkem.

7.1 Důsledky přítomnosti izraelských a syrských jednotek

7.1.1 Izrael a Hizballáh v jižním Libanonu

Libanonská republika vstoupila do poválečného období s ozbrojenými jednotkami svých sousedů na vlastním území. Na západě a v údolí Biká se zdržovali syrští bojovníci, a v hraničním pásmu

na jih od řeky Lítání vytvářely tzv. bezpečnostní zónu izraelské jednotky spolu s kolaborujícími milicemi Jiholibanonské armády pod vedení Sa'ada Haddáda – jedním z uskupení, které vzniklo v průběhu války. Bylo tvořeno křesťany, drúzy a šíity a přidalo se v roce 1978³³⁶ na stranu Izraele³³⁷.

Po uzavření Tá'ífské dohody přišel Izrael o své křesťanské spojence v libanonské vládě a i přes potlačení činnosti OOP si již v době své invaze vytvořil nového protivníka v podobě Hizballáhu, který v devadesátých letech převzal vedení rezistence³³⁸. Setrvávání izraelských jednotek znamenalo pro Hizballáh narušování suverenity státu a provokaci³³⁹, pro druhou stranu představovalo stažení jednotek riskantní krok, kterým by byl poskytnut prostor pro útoky na území Izraele³⁴⁰. Území Libanonu bylo v tomto ohledu spíše prostředníkem v izraelsko-syrském konfliktu, jehož předmětem byl primárně spor o okupaci Golan-ských výšin³⁴¹. Izrael měl tedy zájem na ukončení úzké spolupráce mezi Sýrií a Libanonem, v domnění, že vyjednávání mírových podmínek by bez přímého vlivu Sýrie bylo snadnější³⁴².

Ani přes další izraelské operace v letech 1993 a 1996 se pozice stran nijak nezměnila, a izraelský návrh „Lebanon First“, podle něhož mělo dojít ke stažení izraelských jednotek pod podmínkou odzbrojení Hizballáhu, nebyl druhou jmenovanou stranou přijat³⁴³. Situaci na jižní hranici rovněž monitorovaly jednotky

³³⁶ ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic. Prospects For the Twenty-first Century.* s. 63.

³³⁷ Tamtéž. s. 63.

³³⁸ MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon.* s. 34.

³³⁹ Tamtéž. s. 34.

³⁴⁰ ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic. Prospects For the Twenty-first Century.* s. 58.

³⁴¹ MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon.* s. 35.

³⁴² ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic. Prospects For the Twenty-first Century.* s. 60.

³⁴³ Tamtéž. s. 59.

UNIFIL, jejichž mandát se s proměňujícím se charakterem konfliktu také měnil, a obě strany konfliktu si Rezoluci 425 Rady bezpečnosti OSN vykládaly po svém. Libanon v reakci na návrh „Lebanon First“ namítal, že Rezoluce neposkytuje prostor pro vytváření podmínek pro opuštění území. Navíc už tehdy milice Hizballáhu přesahovaly vojenské možnosti Libanonu zajistit jejich odzbrojení³⁴⁴.

Šance na uzavření dvojstranné dohody tak stejně jako podpora okupace ze strany veřejnosti klesaly, a pod vedením nové vlády Ehuda Baraka se jednotky Jiholibanonské armády začaly v červnu roku 1999 stahovat, a s ústupem izraelských jednotek v květnu roku 2000, se rozpadly³⁴⁵. Dne 16. 6. 2000 potvrdila Rada bezpečnosti OSN odchod Izraele z hraničního pásma a vyzvala Libanon k převzetí kontroly a výkonu své moci nad tímto územím. Libanonská vláda však pod vlivem Sýrie odmítala zaujmout své pozice na předmětném území s tím, že Izrael stále porušuje Rezoluci 425, a bez uzavření míru tak výzvu Rady bezpečnosti neuskuteční. V jižním Libanonu se tak zdržovaly po dalších pět let pouze jednotky UNIFIL v očekávání, že Libanon začne vykonávat autoritu nad svým územím³⁴⁶.

7.1.2 Vliv Sýrie na poválečný vývoj

V předchozí kapitole již byly nastíněny způsoby, kterými se Sýrie snažila ukotvit svou pozici ve státě, a přímo tak ovlivňovat jeho sektory a vnitřní i vnější politiku. Do stávajícího parlamentu jmenovala na prázdná místa poslance nakloněné syrské přítomnosti. Ačkoliv docházelo k jejich opakovanému zvolení i v následujících letech, po odchodu Sýrie se většina z nich v dalších volbách neprosadila.³⁴⁷

³⁴⁴ ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic. Prospects For the Twenty-first Century.* s. 62.

³⁴⁵ Tamtéž. s. 71–72.

³⁴⁶ MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon.* s. 35.

³⁴⁷ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon.* s. 18.

Před parlamentními volbami v roce 1992 byly přijaty nové volební zákony, jejichž podoba byla ovlivněna syrskými zájmy ve prospěch muslimů a prosyrsky nakloněných politiků. Republika byla rozdělena na tři velké kraje Sever, Jih a Bejrút a devět středně velkých na území pohoří Libanon a Biká. V reakci na to se většina křesťanských politiků za podpory patriarchy Sfajra nezúčastnila. S následujícími volbami v roce 1996 byly sloučeny volební obvody v Biká, čímž došlo k posílení pozice šíitských voličů, a s tím ke snazší cestě jejich politiků do Parlamentu³⁴⁸. Účast křesťanských politiků se v těchto volbách a ve volbách v roce 1998 postupně zvyšovala³⁴⁹. Do voleb se také zapojila nová politická uskupení, která se aktivizovala během války, primárně tedy Hnutí naděje a Hizballáh³⁵⁰.

Do té doby než Sýrie zemi opustila, byli do čela státu zvoleni prezidentí, rovněž charakterizováni svou prosyrskou orientací, navíc v letech 1995 a 2004 došlo k prodloužení prezidentského mandátu tak, aby Sýrie na tomto místě měla stále svého silného partnera³⁵¹.

Rysem typickým pro muslimskou politickou reprezentaci se staly silné osobnosti vůdců politických stran, kteří si svou pozici udrželi po několik funkčních období. Patří mezi ně Rafiq Harírí, v letech 1992 až 1998 a 2000 až 2004³⁵² zastával post premiéra, mimo jiné se významně podílel na poválečné rekonstrukci země. Dále Nabíh Birrí, předseda Hnutí naděje, který vykonává funkci předsedy Parlamentu od roku 1992 až do současnosti³⁵³. Drúzskou

³⁴⁸ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 92.

³⁴⁹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 21–34.

³⁵⁰ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 87.

³⁵¹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 17–18.

³⁵² BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 84.

³⁵³ Tamtéž. s. 87.

komunitu dlouhodobě zastupuje Walíd Džunblát, představitel Progresivní socialistické strany³⁵⁴.

Průběžně Sýrie usilovala o získání podpory napříč politickými stranami³⁵⁵, což se plně podařilo v případě šíitského Hizballáhu, Hnutí naděje a SSNP, u křesťanských a drúzských stran převážilo protisyrské stanovisko³⁵⁶.

V roce 2000 byl opět změněn volební zákon, podle kterého byl Bejrút rozdělen na tři volební obvody, v pohoří Libanon vznikly čtyři obvody namísto původních šesti, Sever i Jih byly rozděleny každý na dva, Biká opět na tři³⁵⁷.

7.2 Politická krize 2005–2008 a Dohoda z Dauhá

Koncem roku 2004 Sýrie opět prosadila ústavní novelu o prodloužení mandátu prosyrského prezidenta Emila Lahúda o další tři roky. V reakci na to vydala Rada bezpečnosti OSN dne 2. 9. 2004 Rezoluci 1559, prostřednictvím které požadovala opuštění státu všemi zahraničními složkami, odzbrojení milic, a podpořila konání svobodných a spravedlivých prezidentských voleb³⁵⁸. I navzdory tomuto činu došlo k prodloužení mandátu, což zapříčinilo vyvolání námitek USA, Velké Británie a Francie, doprovázené později Saúdskou Arábií, Jordánskem a Egyptem, a společný tlak na odchod Sýrie z Libanonu³⁵⁹. Svůj nesouhlas s prosazením ústavní změny tehdy vyjádřili i duchovní představitelé tří největších náboženských komunit³⁶⁰.

³⁵⁴ KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon*. s. 301.

³⁵⁵ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 36.

³⁵⁶ KURTULUS, Ersun. N. „*The Cedar Revolution: Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination*“. s. 209.

³⁵⁷ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 94.

³⁵⁸ KURTULUS, Ersun. N. „*The Cedar Revolution: Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination*“. s. 195.

³⁵⁹ Tamtéž. s. 198.

³⁶⁰ Tamtéž. s. 199.

Po pro OSN neadekvátní reakci vydala Rada bezpečnosti v lednu roku 2005 další Rezoluci 1583, kterou vyzývala k výkonu autority na jižní hranici, odmítla nárok na území, které libanonští činitelé považovali za stále okupované Izraelem, a zpochybnila tvrzení, že pozice Sýrie a Hizballáhu je součástí národní strategie, což bylo tvrzení, kterým Libanon reagoval na předchozí rezoluci³⁶¹.

7.2.1 Atentát a jeho důsledky

Dne 14. 2. 2005 byl v Bejrútu spáchán bombový útok, kterým byl zabit bývalý premiér Rafíq Harírí. Spolu s ním bylo zabito dalších 21 lidí a 226 zraněno³⁶². Vzhledem k tomu, že v předcházejícím roce se zhoršily vztahy mezi ním a syrským režimem, značná část libanonské společnosti přisoudila odpovědnost za spáchání atentátu právě Sýrii.

V březnu svolali političtí představitelé demonstrace, dne 8. 3. se konala z iniciativy Hizballáhu, Hnutí naděje a SSNP, podporující syrskou přítomnost. Dne 14. 3. proběhla její protisyrská obdoba, na jejíž straně stály LF, Falanga, PSP, Národní liberální strana a další. Kombinace těchto událostí spolu se silícím mezinárodním tlakem, přiměly Sýrii v dubnu téhož roku k odchodu ze země³⁶³. Po téměř třiceti letech se tak Libanonská republika zbavila přítomnosti cizích ozbrojených složek.

Volby na přelomu května a června roku 2005 se konaly podle volebního zákona z roku 2000³⁶⁴. Voleb se účastnily dvě velké koalice politických stran, které se zformovaly po březnových pro a protisyrských demonstracích a podle dat jejich konání nesou i názvy Aliance 14. března a Aliance 8. března. První zmíněná je

³⁶¹ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 192.

³⁶² Special Tribunal for Lebanon. STL Timeline of Events.

³⁶³ KURTULUS, Ersun. N. „*The Cedar Revolution*“: *Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination*. s. 196–209.

³⁶⁴ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 96.

vedena Sa'adem Harírím, předsedou Hnutí budoucnosti, a druhou řídí Hasan Nasralláh, který stojí v čele Hizballáhu³⁶⁵. Ve volbách zvítězila již za účasti navrátilivšího se Michela 'Aúna z exilu³⁶⁶ Aliance 14. března, čímž bylo podpořeno převládající protisyrské stanovisko společnosti.

Na základě Rozhodnutí č. 58 ze dne 8. 8. 2005 byla vytvořena komise, která měla vytvořit nový volební zákon. Tuto dvanáctičlennou komisi vedl Fuád Butrus, bývalý ministr zahraničních věcí, a svůj návrh předložila 31. 5. 2006. Novela obsahovala zásadní změny stávajícího volebního uspořádání. S ohledem na požadavky muslimské komunity navrhla snížení věkové hranice pro získání aktivního i pasivního volebního práva z 21 na 18 let. Zahrnovala i přání křesťanské komunity přiznat volební právo i Libanoncům žijícím v zahraničí. Dále umožnila voličům volit kandidáty v obvodech, ve kterých byly zaregistrováni, z místa svého aktuálního bydliště. Tyto dvě změny by usnadnily celý proces pro Libanonce žijící jinde, než ve svém rodišti. Novinku také představovalo zavedení kvót na kandidátní listiny, kde minimálně třicet procent kandidátů musely tvořit ženy. Rovněž zaváděla opatření, která měla zajistit co nejspravedlivější průběh voleb, včetně úpravy mediálních kampaní. Návrh volebního zákona ale zůstal pouze na papíře, nikdy nebyl předán vládě a ve světle pozdějších dramatických událostí byl odložen³⁶⁷, některé jeho aspekty byly ovšem využity v rámci nového volebního zákona o tři roky později³⁶⁸.

Po dalších útocích na libanonské politiky požádala vláda v prosinci 2005 o vytvoření mezinárodního trestního tribunálu, který by všechny tyto spolu související útoky vyšetřil³⁶⁹. Na tento krok

³⁶⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Libanon*. s. 94–95.

³⁶⁶ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 36.

³⁶⁷ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 103–104.

³⁶⁸ Tamtéž. s. 105.

³⁶⁹ Special Tribunale for Lebanon. STL Timeline of Events.

reagovali šíitští poslanci, kteří na protest na dva měsíce opustili vládu. Jejich návrat byl podmíněn ústupky, mimo jiné byl Hizballáhu přiznán atribut národního představitele rezistence³⁷⁰.

Na počátku roku 2007 podepsala vláda s OSN smlouvy o Zvláštním tribunálu pro Libanon a Rada bezpečnosti Rezolucí 1757 ze dne 30. 5. 2007 schválila jeho vznik. Původní Mezinárodní nezávislá vyšetřovací komise (UNIIC), která od dubna 2005 asistovala při vyšetřování, ukončila své aktivity, které přešly na Zvláštní tribunál. Ten zahájil svou činnost 1. 3. 2009 v holandském Leidschendam³⁷¹.

7.2.2 Červencová válka a následná krize

V létě 2006 se opět vyostřila situace na jižní hranici s Izraelem, a únos dvou izraelských vojáků Hizballáhem vyústil v téměř měsíc trvající boje. Konflikt započatý 12. 7. zastavila 11. 8. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1701, která nařídila jeho ukončení a posílila své jednotky v hraničním pásmu³⁷², doprovázené přítomností LAF a jednotkami Hizballáhu³⁷³.

Na konci roku 2006 pokračovali šíitští politici ve své strategii a opustili vládu, s cílem zajistit si větší moc a předejít dalším požadavkům na odzbrojení Hizballáhu. Toto blokování vládních zasedání trvalo do května roku 2008, kdy vláda pojala podezření vůči soukromé telefonní síti Hizballáhu a požadovala její vyšetřování, a rovněž se domáhala změny vedení bezpečnostních složek mezinárodního letiště spolupracujícího s Hizballáhem³⁷⁴. Strana odpověděla 8. 5. 2008 vojenským obsazením západního

³⁷⁰ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. s. 71.

³⁷¹ Special Tribunal for Lebanon. STL Timeline of Events.

³⁷² MAKDISI, Karim. *Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon*. s. 36.

³⁷³ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 89.

³⁷⁴ Tamtéž. s. 92.

Bejrútu³⁷⁵. Vypuknutí násilí zabránilo uzavření Dohody z Dauhá dne 21. 5. 2008. V Dohodě se politické strany s podporou Arabské ligy usnesly na mimořádné schůzi, kde bude prezidentem zvolen Michel Sulajman (1.) Zavázaly se, že po vytvoření vlády Národní jednoty, ve které bude 11 míst přiděleno opozici, tedy Hizballáhu a jeho partnerům, kterým také náleží právo veta proti vládním návrhům³⁷⁶, a strany nebudou dále blokovat činnost vlády (2.). Dohodly se na novém uspořádání volebních obvodů, a to podle zákona z roku 1960 (3.), bylo zakázáno používání zbraní a násilí s cílem zajistit si politickou spolupráci, zároveň mělo dojít k rozšíření státní moci na celé území Libanonu (4.)³⁷⁷. V červenci pak vznikla nová vlády podle sjednaného uspořádání.

Mezitím skončil v roce 2007 Emilu Lahúдови prezidentský mandát, a novým prezidentem byl v důsledku těchto událostí až v květnu 2008 zvolen Michel Sulajmán³⁷⁸.

Volby 2009 následovaly po osmnáct měsíců dlouhé politické krizi, a podle Dohody z Dauhá měly být zorganizovány na základě středně velkých volebních obvodů dle zmíněného volebního zákona z roku 1960³⁷⁹. Parlamentní komise pro správu a spravedlnost stanovila ve volebním zákonu č. 25/2008 ze dne 8. 10. 2008 konání a průběh voleb v jediném dni (čl. 80) a přiznala právo krajanů na základě splnění nutných podmínek volit v zahraničí (čl. 3 a čl. 104), čímž přejala některé koncepty Butrusovi komise z roku 2006. Pro dohled nad mediálními kampaněmi a jejich financováním byla zřízena speciální komise (čl. 11), která o případných prohřešcích informovala Ústavní soud³⁸⁰.

³⁷⁵ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 72.

³⁷⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Libanon*. s. 93.

³⁷⁷ KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. s. 29–30.

³⁷⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Libanon*. s. 93.

³⁷⁹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 97.

³⁸⁰ Tamtéž. s. 105 a Volební zákon č. 25/2008. Lebanese Elections Assistance Project.

Vítězem těchto voleb byla stejně jako v roce 2005 Aliance 14. března³⁸¹.

7.3 Strana Hizballáh: vznik a současná role v libanonské společnosti

Existence a aktivity tohoto politického uskupení jsou v současném Libanonu natolik zásadní, že je na tomto místě třeba zmínit některé okolnosti týkající jeho vzniku a transformace.

Zformovalo se na počátku osmdesátých let minulého století v průběhu občanské války v reakci na izraelskou invazi v roce 1982 a souviselo i s aktivizací šíitské populace. Svě ideologické ukotvení odvíjela od íránského ajatolláha Chomejního, a její personální obsazení vzešlo z původního Hnutí vyděděnců a Hnutí naděje. Svým odtržením od Hnutí dávalo uskupení najevo potřebu radikálnější reakce na izraelskou okupaci. K oficiálnímu ustavení Hizballáhu³⁸² došlo v únoru roku 1985 a charakterizoval se jako protizápadní a protisionistické uskupení, v roce 1992 se však již účastnil voleb jako politická strana, což mu umožnilo zapojit se do vedení státu a dosáhnout touto cestou svých cílů³⁸³. Hlavními body jeho politického programu je od jeho vzniku odpor proti izraelské přítomnosti, a to i po jejím ukončení v roce 2000, a charitativní činnost zaměřující se na sociální problémy. Od toho se odvíjí i jeho vnitřní struktura, která je rozdělena na ozbrojené křídlo a sociopolitické křídlo³⁸⁴. Ve svých volebních obvodech tak v podstatě vykonává funkci státních orgánů v podobě zajišťování sociálních služeb, a to výměnou za podporu ve volbách. Bývá tak

Election Docs.

³⁸¹ SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Postwar Lebanon*. s. 98.

³⁸² Název pochází z Koránského verše a znamená „Strana Alláhova“ ABISAAB, Malek, ABISAAB, Rula, J. *The Shí'ites of Lebanon*. s. 128.

³⁸³ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Libanon*. s. 101.

³⁸⁴ EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriaana. Elite Politics in Postwar Lebanon*. s. 65–69.

označován jako útvar pohybující se v kategorii mezi státem a politickou stranou³⁸⁵. I navzdory tomu, že bývá hnutí klasifikováno jako teroristická organizace, podléhající sankcím Spojených států, je nutné jej respektovat jako rovnocenného politického činitele, vzhledem k nastíněné roli, jež v Libanonu vykonává, a společenskému uznání a slíci podpoře, kterým se jí dostává.

Ve spojitosti se stranou Hizballáh bývá často skloňováno jméno Muhammada Husajna Fadlalláha, šíitského duchovního a zastánce islámského ekumenismu. Podle něj by měl být princip politického konfesionalismu odstraněn. Po jeho smrti v roce 2010 chybí libanonské šíitské komunitě vlastní vysoce postavený duchovní, v náboženskoprávních otázkách se proto obracejí do Iráku a Íránu³⁸⁶. Nejvýraznější šíitskou osobností v politické sféře je potom současný vůdce Hizballáhu Hasan Nasralláh.

7.4 Pokusy o politickou stabilizaci od roku 2010 do současnosti

V lednu roku 2011 Hizballáh a jeho političtí spojenci opustili vládu Sa'ada Harírího v reakci na vývoj vyšetřování atentátu na Rafíqa Harírího Zvláštním tribunálem pro Libanon, které poukazovalo na zapojení členů strany do konfliktu. Aliance 8. března požadovala odmítnutí těchto stanovisek vládou. V červnu téhož roku vznikla nová vláda Nadžíba Mikatiho, kde členové Aliance 8. března obsadili většinu ministerských pozic. Na konci června byly potom vydány obžaloby a zatykače proti čtyřem členům Hizballáhu³⁸⁷.

Na libanonské prostředí začala také působit probíhající občanská válka v Sýrii v podobě útoků fundamentalistů na severovýchodní

³⁸⁵ BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. s. 90–91.

³⁸⁶ JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. s. 99–102.

³⁸⁷ FANKHAUSER, David, LICHAA, Olivia. *Hezbollah in 2011*.

hranicí³⁸⁸ a velkých vln syrských uprchlíků. Libanon svůj postoj ke konfliktu vyjádřil v „Baabda Declaration“, v níž vyjádřil neutrální stanovisko a odstup od regionálních konfliktů, ačkoliv prosyrský blok se jednoznačně hlásil na stranu východního souseda³⁸⁹.

V březnu roku 2013 podal předseda vlády Nadžíb Mikati demisi, a novou vládu se nedařilo zformovat v souvislosti se zapojením zmíněných politických činitelů v syrském konfliktu. K jejímu vytvoření došlo až po deseti měsících v únoru 2014 pod vedení Tammáma Saláma. V květnu téhož roku skončil prezidentský mandát Michela Sulajmána, a vláda se nedokázala dohodnout na výběru nové hlavy státu. V tomto konfliktu se zhmotnily veškeré problémy, které stát na politické rovině provázely³⁹⁰. Až v říjnu roku 2016 se podařilo zvolit Michela ‘Aúna, člena Aliance 8. března³⁹¹. Z těchto podmínek si vláda a parlament několikrát prodlužovali mandát, až konečně v roce 2017 přijali nový volební zákon č. 44/2017 a naplánovali volby na květen roku 2018. Podle tohoto zákona je Libanon rozdělen do 15 krajů a řídí se poměrným systémem zastoupení.³⁹²

Na začátku roku 2018 byl mandát Zvláštního tribunálu pro Libanon prodloužen o další tři roky³⁹³ a do čela byla jako předsedkyně již po třetí zvolena česká soudkyně JUDr. Jana Hrdličková³⁹⁴. V září roku 2018 se konalo závěrečné jednání, jehož se účastnili právní zástupci poškozených, prokurátor a obhájci, kteří zastupují

³⁸⁸ ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. s. 259.

³⁸⁹ SABBAGH, Marc. *Lebanon's Cabinet Crisis and Syria Spillover*.

³⁹⁰ EINAV, Omer. *The Presidential Crisis in Lebanon: Temporary Danger or Sign of a Destructive Rift?*

³⁹¹ Lebanon: Michel Aoun elected president, ending two-year stalemate. *BBC News*.

³⁹² AJROUDI, Asma, CHUGHTAI, Alia, Lebanon elections 2018: Politics as usual. *Al Jazeera*.

³⁹³ YAN, Victoria, ANDERSONL, Finbar. STL mandate extended a further three years. *The Daily Star*.

³⁹⁴ Special Tribunale for Lebanon. *STL Bulletin- February 2018*.

čtyři nepřítomné obžalované, kteří se podle prokuratury dopustili spáchání teroristického útoku a dalších trestných činů. Vzhledem k tomu, že jsou všichni obžalovaní na útěku, probíhá řízení bez jejich účasti. Od zahájení hlavního líčení v roce 2014 svědčilo písemně či ústně přes 300 svědků, bylo přijato více než 3000 důkazů a do procesu se zapojilo 72 poškozených osob³⁹⁵.

V druhé polovině roku 2019 se očekává vydání konečného rozhodnutí v této věci, po kterém mají strany právo se odvolat. Předseda strany Hizballáh Hasan Nasralláh ovšem zdůraznil, že pro stranu nemá rozhodnutí tribunálu žádnou váhu, ať bude mít povahu zprošťující nebo odsuzující³⁹⁶. Ovšem ať už bude rozsudek jakýkoliv, lze očekávat, že se k němu společnost a političtí činitelé postaví různým způsobem, a zvláště pokud bude prokázána účast strany na útoku, může to značně zkomplikovat další vývoj a stabilitu vlády.

Významnou událostí roku 2018 byly také květnové parlamentní volby. Jejich zásadním rysem bylo vítězství Hizballáhu a jeho partnerů, kteří dohromady získali největší počet poslaneckých mandátů³⁹⁷. Ovšem neschopnost příslušných politických činitelů dosáhnout konsenzu v tom, jak bude vypadat složení nové vlády, zapříčinilo krizi trvající devět měsíců. Sestavením vlády byl pověřen Sa'ad Harírí jako předseda vítězné sunnitské strany Hnutí budoucnosti (FM), který zastává funkci předsedy vlády již od roku 2016³⁹⁸. Zásadním předmětem diskuzí bylo obsazení ministerstev, a to především ministerstva vnitra, financí, obrany a zahraničí, tedy tzv. silových ministerstev, neshody panovaly zejména mezi představiteli křesťanských (FPM a LF) a drúzských stran (LDP

³⁹⁵ Special Tribunal for Lebanon. *STL Bulletin- August- September 2018*.

³⁹⁶ DAKROUB, Hussein, Nasrallah rejects linking Syria ties to forming govt. *The Daily Star*.

³⁹⁷ VOHRA, Anchal. Lebanon finally has a new government. *Al Jazeera*.

³⁹⁸ Lebanon announces government after months of deadlock. *Al Jazeera*.

a PSP), kteří nebyli ochotni ustoupit ze svých nároků, týkajících se konkrétních postů a počtu svých představitelů v celkem třicetičlenné vládě³⁹⁹. Postavení prezidenta hrálo v celém procesu také významnou roli, neboť on sám má svůj podíl ve vládě, konkrétně v rámci ministerstva obrany, jakožto vrchní velitel ozbrojených sil. Zároveň může využít své pravomoci odmítnout návrh složení vlády, který mu ředseda vlády předloží. Politicky je také prezident ve spojení s FPM jako její zakladatel a dlouholetý předseda⁴⁰⁰. Nalézt shodu se všemi politickými stranami bylo nutností k zamezení déle trvající politické nestability.

S těmito parlamentními volbami byla také opět uvedena do pohybu činnost Ústavní rady, která neměla za posledních 9 let prostor využít svou pravomoc rozhodovat volební spory. Po květnových volbách přijala v souvislosti s jejich konáním a průběhem 17 návrhů na přezkum jejich výsledků z důvodu korupce a nedostatku transparentnosti⁴⁰¹. Za dobu své existence od roku 1993 tak řešila celkem 79 takových návrhů, z nichž 6 bylo úspěšných⁴⁰². Návrh může podat pouze neúspěšný kandidát proti vítěznému kandidátovi v témže volebním obvodu ve lhůtě 30 dnů ode dne vyhlášení výsledků voleb. Ústavní rada se v tomto typu řízení omezuje pouze na přezkum platnosti voleb a splnění podmínek kandidatury, a zkoumá pouze okolnosti spjaté s daným případem, neprovádí přezkum celého průběhu voleb⁴⁰³. V médiích obzvláště viditelným případem se stal návrh neúspěšného poslaneckého kandidáta Taha Nádžího strany Národní důstojnost podporované Hizballáhem. Návrh směřoval proti zvolené poslankyni strany

³⁹⁹ DAKROUB, Hussein. Hariri to present Aoun with 'outline'. *The Daily Star*.

⁴⁰⁰ AZHARI, Timour. Aoun naming ministers tips delicate balance. *The Daily Star*.

⁴⁰¹ AZAR, Georgi, Lebanon Elections: 17 appeals submitted to Constitutional Council. *An Nahar*.

⁴⁰² Conseil Constitutionnel. *Presentation generale*.

⁴⁰³ Conseil Constitutionnel. *Contentieux Electoral. Competence du Conseil en matiere de contentieux electoral*.

Hnutí budoucnosti Dímě Džamálí, která vyhrála volby ve městě Tripolis. Ústavní rada návrhu vyhověla tak, že v únoru roku 2019 Džamálí odvolala a vyhlásila na duben nové volby⁴⁰⁴, což navrhovatele, který očekával, že se automaticky stane vítězem voleb, neuspokojilo, a další volby se rozhodl bojkotovat svou neúčastí⁴⁰⁵. I přesto, že Džamálí volby vyhrála, byl Radě předložen další návrh, podaný neúspěšným protikandidátem, tentokrát jím byl Jahjá Mawlúd z Občanského hnutí. Rada tento návrh po projednání na konci září zamítla⁴⁰⁶.

Ke konečnému sestavení vlády došlo 31. 1. 2019, důvěru Parlamentu získala 15. 2. 2019⁴⁰⁷, veřejnost se tak dočkala nové vlády po devět let trvajícím období, kdy se nekonalý všeobecné volby⁴⁰⁸.

Rychlé a úspěšné fungování vyvážené vlády hraje v současnosti důležitou roli kvůli reformám, které je nutno provést v ekonomickém a sociálním sektoru, aby bylo možné se efektivně vypořádat s naléhavými problémy, kterým v současnosti Libanon čelí, tedy vysoký státní dluh, korupce, znečištění a problémy s odpadem, dodávky elektřiny, vysoké procento uprchlíků a stále ještě stagnující ekonomie, vzhledem k tomu, že Libanon je, jako jeden z důsledků války, třetí nejzadluženější zemí na světě⁴⁰⁹.

⁴⁰⁴ Lebanon's Constitutional Council annuls election of Future Movement MP. *An-Nahar*.

⁴⁰⁵ Winner of Tripoli election appeal says will not run in by-election. *The Daily Star*.

⁴⁰⁶ Constitutional Council rejects appeal of Jamali by-election win. *The Daily Star*.

⁴⁰⁷ Hariri chairs Cabinet session at Grand Serrail. *The Daily Star*.

⁴⁰⁸ AJROUDI, Asma. Lebanon in stalemate over new cabinet: What's the hold up? *Al Jazeera*.

⁴⁰⁹ AZHARI, Timour. Why is the upcoming year crucial for Lebanon? *The Daily Star*.

8. Závěr

Na základě historických událostí, které se odehrály zejména v 19. století, ovládala libanonskou společnost v momentě rozpadu Osmanské říše pravidla zohledňující příslušnost k náboženské komunitě. V novém státě, jakým se stala Libanonská republika, bylo rozhodnuto o zachování těchto pravidel v zájmu kontinuity tradice, jejíž porušení by mohlo přinést nežádoucí konflikt. Experimentální propojení prvků západní demokracie s politickým konfesionalismem a práva personálního statusu tak bylo zhmotněno v první a dosud jediné libanonské Ústavě. To, co bylo původně zamýšleno jako krok ke stabilizaci a rozvoji se ukázalo jako jeden z nejproblematictějších prvků Libanonské republiky. V tomto směru, ačkoliv došlo v průběhu 20. století k několika pokusům o reformu systému, nelze hodnotit ústavně-právní uspořádání Libanonu jako úspěšné a funkční. Je zřejmé, že ani po poslední novele Ústavy a přes veškerou snahu zaručit spravedlivý podíl náboženských komunit na vedení státu nelze takového stavu ve světle této Ústavy dosáhnout. Z faktů, které tato práce uvádí, vyplývá, že ústavně-politická reforma je nezbytná pro stabilizaci státu i společnosti. V současné atmosféře je ovšem situace natolik vystupňovaná, že vládnoucí elitám dělá problémy přijímat jakákoliv rozhodnutí, tím spíše taková, která by tak zásadním způsobem změnila charakter státu a některé politické představitele připravila o jejich pozice. Do vnitrostátních záležitostí této blízkovýchodní země rovněž již od počátku zasahují různou formou jiné státy, i tyto skutečnosti se neblaze podepisují na současném stavu libanonské politiky.

Tento text je dokončován v době, kdy obyvatelé Libanonu prožívají významné události, jsou jimi oslavy 76. výročí získání nezávislosti a zároveň již druhý měsíc trvající rozsáhlé demonstrace

proti současnému stavu ekonomiky a politiky. Na jedné straně si tedy země připomíná důležitý milník a hlásí se ke svému historickému odkazu, na straně druhé se Libanonci domáhají velké změny ve vládních strukturách a usilují tak o přerušení zmíněných dlouholetých tradic. Forma protestů, které jsou podporovány i početnou libanonskou diasporou na mnoha místech ve světě, je ojedinělá svým veskrze poklidným průběhem, a účastní se jí obyvatelé napříč všemi generacemi a náboženskými skupinami, kteří vzácně tvoří názorově téměř jednotnou skupinu. Bylo by ovšem krátkozraké hodnotit tyto události příliš idealisticky a nepřipustit, jak dramatické mohou být jejich důsledky. Jak se již v minulosti ukázalo, specifické faktory Libanonské republiky – její rozloha ve spojení s rozmanitou demografickou skladbou obyvatel a politickým systémem – mohou být kombinací, která dokáže zemi uvrhnout do ještě většího chaosu. Republika je tak nyní opět bez vlády, což je ovšem stav již nikterak nevídaný, avšak velmi nežádoucí. Řešení této krize je stále v nedohlednu, je nasnadě, že osobnosti pohybující se na libanonské politické scéně, v některých případech i desítky let, se budou bránit revolučním změnám. Zda se jim zadaří přednést netrpělivé společnosti uspokojivé kompromisní řešení či zda dojde k radikálnějšímu postupu je otázkou následujících měsíců. Doufejme tedy alespoň, že se v řešení bude odrážet poučení z chyb učiněných v minulosti a zároveň se vypořádá s výzvami, které z ústavněprávního uspořádání Libanonu vycházejí.

Resumé

Although Lebanon is one of the countries of the Middle Eastern region, it has always been much different from its neighbours. Its political and constitutional organization is very specific and unique, however Czech media and literature do not provide much information about its latest affairs. That is why the theme of The Formation and Evolution of Lebanese Constitutional Law was chosen for this thesis. The constitutional law is a key sector for the existence of a state, therefore it could describe its system and nature effectively. The significance of this work is thus considered to lie in giving a new and comprehensive perspective and therefore introduce the issues of present situation in the Lebanese Republic and outline its reasons.

The main object of this work is to introduce the most significant sources of the Lebanese constitutional law and the circumstances of its adoption as well as what other countries contributed to it, regarding the fact that Lebanon has always been under the influence of different regimes. Finally it is stressing the deficiencies of those legal documents, eventually what problems might it cause in the future.

At the start the thesis presents the historical, social, political and religious factors that were shaping the region of Mount Lebanon, the core of what is today called the Lebanese Republic. It briefly describes the development that this place went through the ancient times up to the establishment of the French mandate and the declaration of the Lebanese Republic in 1926.

The third chapter is all about the essential legal instrument – the Constitution, the process of its formation, especially the impact of the French presence and its authority. Then the chapter

introduces main features of the political system and distribution of powers.

Following chapter discusses the evolution of politics from 1936 to 1945, thus during the time of World War II and the events that led to declaration of independence and termination of French mandate. The last subchapter gives an overview of other legal instrument that has influenced following era significantly – the National Pact of 1943.

One of the characteristic features of Lebanese constitutional law is the principle of political confessionalism which is described and explained in the next chapter together with its application on election system. In addition this chapter emphasizes important political events, changes and constitutional amendments related to the presidents who were in the term of office between 1943 and 1975 that eventually led to the civil war.

The end of the civil war in 1989 is connected to the Ta'if Accord that was issued to stabilize situation and adjust unsuitable division of powers. How has this document succeeded is described in the final chapter, that shows recent affairs of the 21st century.

To sum up, this thesis shows the complete overview of the main legal instruments that create constitutional law of the Lebanese Republic, and historical, social and political circumstances of the times of its adoption as well as religious background of the political system. The author of this work hopefully wishes that this thesis could serve to raise public awareness of this unique country.

Prameny

GEBELT, Jiří. *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. Praha: Vyšehrad. 2016. ISBN 978-80-7429-692-5.

GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-599-X.

JÍRŮ, Lucie. *Vliv šíitského duchovenstva na politiku a společnost*. Praha: Metropolitní univerzita Praha. 2017. *Blízký východ na křižovatce*. ISBN 978-80-7422-521-5.

PONÍŽILOVÁ, Martina. Libanon. In: JEŽOVÁ, Michaela, BURGROVÁ, Helena, ed. *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. Brno: Barrister & Principal. 2011. s. 91–105. ISBN 978-80-87474-45-7.

SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Brno: Atlantis. 2007. ISBN 978-80-7108-284-2.

SKALNÍK, Petr. Libanon na cestě k suverenitě a plné nezávislosti. In: *Blízký východ v současném světě I*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005. s. 59–70. ISBN 80-86898-59-8.

Cizojazyčné

ABISAAB, Malek, ABISAAB, Rula, J. *The Shi'ites of Lebanon. Modernism, Communism and Hizbullah's Islamists*. Syracuse University Press. 2014. ISBN 978-0815635093.

AL KHAZEN, Farid. *The communal pact of national identities, the making and politics of 1943 National Pact*. Oxford: Centre for Lebanese Studies. 1991. ISBN 1 870552 20 2.

- BARAK, Oren. *State Expansion and conflict*. In and between Israeli/Palestine and Lebanon. Cambridge University Press. 2017. ISBN 9781108235198.
- BARAK, Oren. Lebanon: Failure, Collapse, and Resuscitation. In: ROTBERG, Robert I. *State Failure and State Weakness in a Time of Terror*. Brookings Institution Press. World Peace Foundation. 2003. s. 305–339. ISBN 9780815775737.
- BERRY, Mike, PHILO, Greg. 1982: *The Invasion of Lebanon*. Competing Histories. Pluto Press. 2006. ISBN 978-0745325651.
- CORSTANGE, Daniel. *The Price of a Vote in the Middle East*. Cambridge University Press. 2016. ISBN 978-1107106673.
- DEKMEJIAN, Richard, H. Consociational Democracy in Crisis: The Case of Lebanon. *Comparative Politics*. [online]. 1978. vol. 10. no. 2. s. 251–265.[13. 3. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/421648>
- ELBADAWI, Ibrahim. MAKDISI, Samir ed. *Democratic Transitions in the Arab World*. Cambridge University Press. 2017. ISBN 9781107164208.
- EL-HUSSEINI, Rola. *Pax Syriana*. Elite Politics in Postwar Lebanon. Syracuse University Press. 2012. ISBN 978-0-8156-3304-4.
- ELLIS, Kail, C. *Lebanon's Second Republic*. Prospects For the Twenty-first Century. University Press of Florida. 2002. ISBN 0-8130-2539-7.
- FARHA, Mark. Secularism in a Sectarian Society? The Divisive Drafting of the 1926 Lebanese Constitution. In: BALI, Asli, LERNEDR, Hanna. ed. *Constitution Writing, Religion and Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press. 2017. s. 101–130. ISBN 9781107707443.

- FARHA, Mark. Stumbling Blocks to the Secularization of Personal Status Laws in the Lebanese Republic (1926–2013). *Arab Law Quarterly*. Brill. 2015. vol. 29. no. 1. s. 31–55.
- FIRRO, Kais. *Inventing Lebanon: Nationalism and the State under the Mandate*. I. B. Tauris 2003. ISBN 1860648576.
- French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law*. [online]. 1923, vol. 17. no. 3. s. 177–182. [5. 2. 2019]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2212963.
- GOADBY, F. M. The Present Situation with Regard to the Privileges of Foreigners in the near East. *Journal of Comparative Legislation and International Law*. [online]. 1924, vol. 6. no. 4. S. 258–271. [21. 11. 2019]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/pdf/752779.pdf?ab_segments=0%2FbasicSYC4802%2Ftest1&refreqid=search%3A56020f5e6307febb7fe6d849898276e4.
- HABACHY, Saba. The Republican Institutions of Lebanon: Its Constitution. *The American Journal of Comparative Law*. [online]. 1964, vol. 13. no. 4. s. 594–604. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/838431>.
- HAKIM, Carol. *The Origins of the Lebanese National Idea. 1840–1920*. University of California Press. 2013. ISBN 9780520954717.
- HARRIS, William. Syria in Lebanon, Asad's Syria. *MERIP Reports*. [online]. 1985. no. 134. s. 9–14. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3011747>
- HAZRAN. Yusri. Between Authenticity and Alienation: The Druzes and Lebanon's History. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies. University of London*. [online]. vol. 72. no. 3. 2009. s. 459–487. [27. 11. 2019]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/pdf/40379029.pdf?ab_segments=0%252Fbasic_SYC

-4802%252Ftest1&refreqid=excelsior%3A80fc8cbb97a2a9d1dbc17cf3bb2c474c.

HUDSON, Michael. C. Democracy and Social Mobilization in Lebanese Politics. *Comparative Politics*. [online]. 1969. vol. 1. no. 2. s. 245–263. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/421387>.

JAWAD, Rana. *Social Welfare and Religion in the Middle East, A Lebanese Perspective*. Policy Press. 2009. ISBN 978-1861349538.

KAUFMANN, Regula, LAHAM, Antoine, LOETSHER, Jonas, LUETHOLD, Arnold, ed. *Towards Lebanese National Reconciliation*. Reference Texts. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF). 2009. ISBN 978-92-9222-109-6.

KHALAF, Samir. *Civil and Uncivil Violence in Lebanon. A History of the Internationalization of Communal Conflict*. Columbia University Press. 2002. ISBN 9780231505369.

KURTULUS, Ersun. N. ‚The Cedar Revolution‘: Lebanese Independence and the Question of Collective Self-Determination. *British Journal of Middle Eastern Studies*. [online]. 2009. vol. 36. no. 2. s. 195–214. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40593253>

MAKDISI, Karim. Reconsidering the Struggle over UNIFIL in Southern Lebanon. *Journal of Palestine Studies*. [online]. 2014. vol. 43. no. 2. s. 24–41. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/jps.2014.43.2.24>.

MEIER, Daniel. *The Effects of Arab Spring and Syrian Uprising on Lebanon*. [online]. University of Oxford. 2013. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.lebanesestudies.com/portfolio-item/the-effects-of-arab-spring-and-syrian-uprising-on-lebanon/>.

- RONDOT, Pierre. Lebanese Institutions and Arab Nationalism. *Journal of Contemporary History*. [online]. 1968. vol. 3. no. 3. s. 37–51. [5. 2. 2019]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/259697.
- ROWLAND, Robert, C, FRANK, David. A Shared Land/Conflicting Identity. Trajectories of Israeli & Palestine Symbol Use. Michigan State University Press. 2002. ISBN 978-0870136351.
- SALLOUKH, Bassel F., et al. *The Politics of Sectarianism in Post-war Lebanon*. Londýn: Pluto Press. 2015. ISBN 9780745334141.
- SALIBI Kamal, S. *A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered*. Londýn: I. B.Tauris, 2002. ISBN 1860649122.
- TRABOULSI, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. Pluto Press. 2007. ISBN 9780745324371.
- WENDT, Alexander. *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press. 1999. ISBN 9781107268432.
- Heslo „فتاط“ In: WEHR, Hans, ed. COWAN, Milton, J. Arabic- English Dictionary. The Hans Wehr Dictionary of Modern Written Arabic. Wiesbaden: Harrassowitz. 1994. ISBN 0-87950-003-4.

Ústavý

- The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*, [online]. Brill. 1997. vol. 12. no. 2. s. 224–261. [5. 2. 2019]. ISSN 02680556, Dostupné z: www.jstor.org/stable/3381819.
- Lebanon's Constitution of 1926 with Amendments through 2004. [online]. Oxford University Press, Inc. The Comparative Constitutions Project. [5. 2. 2019]. Dostupné z: https://www.constituteproject.org/constitution/Lebanon_2004?lang=en.

La Constitution Libanaise. [online]. Conseil Constitutionnel. [5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.cc.gov.lb/sites/default/files/La%20Constitution%20Libanaise.pdf>.

Lebanese Constitution. Arabic version. *World Health Organization* [online]. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.mindbank.info/item/5846>.

Příspěvky na webu

AJROUDI, Asma. Lebanon in stalemate over new cabinet: What's the hold up? *Al Jazeera*. [online]. 20. 11. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/11/lebanon-stalemate-cabinet-hold-181119081915632.html>.

AJROUDI, Asma, CHUGHTAI, Alia. Lebanon elections 2018: Politics as usual. *Al Jazeera*. [online]. 2. 5. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/indepth/features/lebanon-elections-2018-politics-usual-180501091710689.html>.

AZAR, Georgi. Lebanon Elections: 17 appeals submitted to Constitutional Council. *An Nahar*. [online]. 6. 7. 2018. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://en.annahar.com/article/814847-lebanon-elections-17-appeals-submitted-to-constitutional-council>.

AZHARI, Timour. Aoun naming ministers tips delicate balance. *The Daily Star*. [online]. 3. 9. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Sep-03/462127-aoun-naming-ministers-tips-delicate-balance.ashx>.

AZHARI, Timour. Why is the upcoming year crucial for Lebanon? *The Daily Star*. [online]. 31. 12. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Dec-31/472975-why-is-the-upcoming-year-crucial-for-lebanon.ashx>.

DAKROUB, Hussein, Nasrallah rejects linking Syria ties to forming govt. *The Daily Star*. [online]. 27. 8. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Aug-27/461280-nasrallah-rejects-linking-syria-ties-to-forming-govt.ashx>.

DAKROUB, Hussein. Hariri to present Aoun with 'outline'. *The Daily Star*. [online]. 25. 7. 2018. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2018/Jul-25/457805-hariri-to-present-aoun-with-outline.ashx>.

DARLING, Linda, T. „Capitulations.“ In *The Oxford Encyclopedia of the Islamic World*. Oxford Islamic Studies Online [online]. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.oxfordislamicstudies.com/print/opr/t236/e0138>.

EINAV, Omer. The Presidential Crisis in Lebanon: Temporary Danger or Sign of a Destructive Rift? *The Institute for National Security Studies*. [online]. 22. 6. 2014. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/publication/the-presidential-crisis-in-lebanon-temporary-danger-or-sign-of-a-destructive-rift/>.

FANKHAUSER, David, LICHAA, Olivia. Hezbollah in 2011. *International Institute for Counter-Terrorism*. [online]. 26. 1. 2012 [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.ict.org.il/Article/1084/Hezbollah%20in%202011#gsc.tab=0>.

SABBAGH, Marc. Lebanon's Cabinet Crisis and Syria Spillover. *The SAIS Europe Journal*. [online]. 24. 4. 2014. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.saisjournal.org/posts/lebanon%E2%80%99s-cabinet-crisis-and-the-syria-spillover>.

SLEIMAN, I., POLL, R., Towards a Reform in Lebanon? Interview with the President of the Constitutional Council ISSAM SLEIMAN, *VerfBlog*, 2018/6/20, <https://verfassungsblog.de>

towards-a-reform-in-lebanon-interview-with-the-president-of-the-constitutional-council-issam-sleiman/, DOI: <https://doi.org/10.17176/20180620-191044-0>.

VOHRA, Anchal. Lebanon finally has a new government. What's on its agenda? *Al Jazeera*. [online]. 1. 2. 2019. [cit. 15. 8. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2019/02/lebanon-finally-government-agenda-190201075737392.html>.

YAN, Victoria, ANDERSONL, Finbar. STL mandate extended a further three years. *The Daily Star*. [online]. 23. 12. 2017. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2017/Dec-23/431345-stl-mandate-extended-a-further-three-years.ashx>.

Ministry of Justice. Republic of Lebanon. *The Ministry*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.justice.gov.lb/index.php/minister/1?tab=3>.

Special Tribunale for Lebanon. *STL Timeline of Events*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.stl-tsl.org/en/about-the-stl/636-creation-of-the-stl>.

Lebanese Elections Assistance Project. *Election Docs*. [online]. ©2019. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <http://lebanon-elections.org/documents/elections-docs/>.

Lebanon: Michel Aoun elected president, ending two-year stalemate. *BBC News*. [online]. 31. 10. 2016. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-37821597>.

Special Tribunale for Lebanon. *STL Bulletin- February 2018*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.stl-tsl.org/en/media/stl-bulletin/6261-stl-bulletin-february-2018>.

Special Tribunal for Lebanon. *STL Bulletin- August- September 2018*. [online]. [cit. 5. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.stl-tsl.org/en/media/stl-bulletin/6297-stl-bulletin-august-september-2018>.

What´s on its agenda? *Al Jazeera*. [online]. 1. 2. 2019. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2019/02/lebanon-finally-government-agenda-190201075737392.html>.

Lebanon announces government after months of deadlock. *Al Jazeera*. [online]. 31. 1. 2019. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2019/01/lebanon-announces-government-months-deadlock-190131172502369.html>.

Hariri chairs Cabinet session at Grand Serrail. *The Daily Star*. [online]. 28. 2. 2019. [cit. 28. 2. 2019]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2019/Feb-28/477693-hariri-chairs-cabinet-session-at-grand-serail.ashx>.

New Constitutional Council head: Will not bow down to political pressure. *The Daily Star*. [online]. 27. 8. 2019. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2019/Aug-27/490498-new-constitutional-council-head-will-not-bow-down-to-political-pressure.ashx>.

Constitutional Council rejects appeal of Jamali by-election win. *The Daily Star*. [online]. 25. 9. 2019. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2019/Sep-25/492272-constitutional-council-rejects-appeal-of-jamali-by-election-win.ashx>.

Lebanon´s Constitutional Council annuls election of Future Movement MP. *An-Nahar*. [online]. 21. 2. 2019. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://en.annahar.com/article/939554-lebanons-constitutional-council-annuls-election-of-future-movement-mp>.

Winner of Tripoli election appeal says will not run in by-election. *The Daily Star*. [online]. 29. 3. 2019. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2019/Mar-29/479974-former-future-ally-announces-tripoli-by-election-run.ashx>.

Conseil Constitutionnel. *Contentieux Electoral. Competence du Conseil en matiere de contentieux electoral*. [online]. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.cc.gov.lb/fr/contentieux-competence>.

Conseil Constitutionnel. *Presentation generale*. [online]. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.cc.gov.lb/fr/presentation-generale>.

Conseil Constitutionnel Libanais. *La saisine du conseil constitutionnel*. [online]. [cit. 19. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.cc.gov.lb/fr/infographics>.

